

NAKLADATELSTVÍ ROMEO

W I L L I A M
S H A K E S P E A R E

KONEC DOBRÝ,
VŠECHNO DOBRÉ

ALL'S WELL
THAT ENDS WELL

Přeložil Jiří Josek

*Tato kniha
vychází za finanční podpory
Ministerstva kultury České republiky
a
Nadace Český literární fond*

Translation, Preface, and Commentary © Jiří Josek, 2000

ISBN 80-902639-6-8

PŘEDMLUVA

Konec dobrý, všechno dobré patří k tzv. „hořkým“ či „problémovým“ komediím vrcholného období Shakespearovy tvorby. Hra vznikla pravděpodobně kolem roku 1603, nedlouho po tragédii *Hamlet* a tragikomedii *Troilus a Kressida*. Následovala ji další „hořká“ komedie *Půjčka za oplátku*. Podle všeho existuje řada důvodů, proč se ze Shakespearových komedií postupně vytrácel bezstarostně veselý tón a s přelomem století do nich začaly pronikat temnější ozvěny lidského nitra. V únoru 1601 umírá na popravišti Shakespearův patron hrabě Essex a téhož roku v září podléhá nemoci jeho otec. V díle se odráží též změna společenského klimatu. Končí vláda královny Alžběty I. a na trůn nastupuje nová dynastie Stuartovců. Doba je napjatá, prostoupená politickými, náboženskými a sociálními rozpory. Proměnu stylu mohly ovlivnit i požadavky platícího publika. V době, kdy ve dvousettisícovém Londýně chodily denně do divadla dva až tři tisíce lidí, bylo třeba hledat nová témata a atraktivnější výrazové prostředky.

Konec dobrý, všechno dobré je v těch nejhrubších rysech klasický příběh o tom, jak se dva mladí lidé po mnoha strážních konečně setkávají ve šťastném manželství. Shakespeare si pro svou adaptaci vybral devátou novelu třetího dne z *Dekameronu* Giovanniho Boccaccia, populární látku italské renesance, známou tehdy v Anglii ze sbírky *Palác potěchy* (*The Palace of Pleasure*, 1566–67, 1575) v překladu Williama Paintera. Boccacciova novela, ač nemá žádný známý konkrétní pramen, rovněž těží z tradice. Spojuje se v ní folklorní motiv o smrtelně nemocném králi, jenž za své uzdravení nabízí velkou odměnu, s příběhem o opuštěné kurážné a bystré dívce, která musí splnit zdánlivě neuskutečnitelné úkoly, aby získala zpět svého milého. Jsou zde ale i další už dříve literárně zpracované motivy: záměna prstýnků, záměna milenky za manželku v loži záletného manžela či motiv panenství jako zdroje magické moci. Shakespeare Boccacciův příběh převyprávěl dosti věrně, a přesto docílil toho, že v jeho pojetí vyznívá tato navýsost tradiční látka dráždivě nově, odvážně a moderně.

Boccacciova novela je přímočaré vyprávění o tom, jak neurozená dcera provinčního doktora dokáže svým důvtipem a neúnavným úsilím zdolat i tak mocnou překážku, jakou je společenská nerovnost, aby si mohla vzít muže, kterého miluje. Shakespeare, ovlivněn humanistickým světoná-

---

zorem své doby, společenskou nerovnost nebere jako nezvratnou danost, ale jako filozofický a etický problém, který proměňuje v téma hry a základní zdroj dramatického konfliktu. V jeho zpracování se pak romantický příběh o odměněném důvtipu stává fakticky popřením sebe sama. Zpochybněna je nejen motivace postav, ale i šťastný konec má nádech hořké ironie.

Při adaptaci Shakespeare jako obvykle zkracuje časové rozpětí příběhu, aby posílil dramatický spád. V intencích tématu upravuje charaktery postav i průběh děje. Zatímco v *Dekameronu* král porušuje pravidla společenské hierarchie a dává prosté dívce urozeného manžela jen proto, že by v opačném případě porušil své královské slovo, tedy autoritu nejvyšší, v Shakespeareově verzi král nejen plní slovo, ale dokonce se sám stává hlasatelem společenské rovnosti, když Heleninu vrozenou ušlechtilost klade nad Bertramovu šlechtickou urozenost. Zákonitě se tak proměňuje i vzájemný vztah ústřední dvojice. Když v *Dekameronu* Beltramo opouští Giletta a potom se ve Florencii jako voják zamiluje do cizí dívky, v epickém toku příběhu a za stávajících společenských poměrů to autor novely čtenáři nepředkládá jako morální prohřešek hodný odsouzení. Na závěrečné smíření nepadá tedy žádný stín. Shakespeare ale zároveň se zpochybněním Bertramovy společenské nadřazenosti zpochybní i jeho chování. Navíc ho vybaví takovou řadou povahových vad, až divák takřka zapomene, že se mladík mimo jiné dosti oprávněně brání nátlaku, aby si vzal nemilovanou ženu. V dramaticky vygradovaném závěru pak musí Bertram podstoupit pokořující výslech od samého krále, při němž je těsně před „šťastným rozuzlením“ odhalen jako cizoložník a lhář. K negativnímu obrazu Bertrama přispívají svorně, byť každá trochu jinak, i postavy, o které Shakespeare příběh oproti výchozí látce obohatil: hraběnka, pan Lajar, Esperanto a šašek.

Hraběnka, pan Lajar a s nimi i francouzský král jsou zástupci starší generace. Nostalgický stesk po starých dobrých časech přebývá jak v hraběcím paláci v Rousillonu, tak v královském paláci v Paříži. Minulost představuje hodnoty, které povrchní současnost a Bertram jako její typický představitel postrádají. Přímo karikaturou těch nejkřiklavějších excesů přítomnosti je ovšem postava Bertramova sluhy a rádoby společníka Esperanta, kolem něhož Shakespeare vystavěl celý vedlejší příběh. Tenhle „dutý ořech“, který se skrývá za fasádou módních šatů a slov, se musí při komickém vojenském soudu dostat až na samé dno pokoření, aby odhodil své pokrytectví. Jako žalostná troska člověka, jemuž zbyl pouze holý život, a s ním ovšem i rozporuplná schopnost za všech okolností přežít, se pak stává korunným svědkem Bertramova dramatického odhalení

---

v poslední scéně. Jinou paralelu s hlavním příběhem tvoří výstupy šaška. Jeho trampoty s Izabelou kopírují v komické rovině osudy ústředního páru. Především se ale tato postava sarkasticky vysmívá všemu kolem sebe, včetně Bertrama, jehož šrám na tváři, získaný v čestném boji, jízlivě pokládá za vřed způsobený pohlavní chorobou. Časté odkazy na náboženství v šaškových projevech, mnohdy spojené s lascivními dvojsmysly, musely v tehdejší rozjítřené době působit silně provokativně, a navíc dodávají této postavě až jakýsi abstraktní rozměr „dábelského“ glosátora, připomínajícího personifikovanou Neřest středověkých morálí.

Zatímco Bertrama oproti jeho předobrazu v *Dekameronu* mění Shakespeare k horšímu, u Heleny postupuje přesně opačně. Nachází pro ni zastánce v postavách hraběnky, krále a pana Lajara, kteří přejí jejímu úsilí, a to nejen navzdory své stavovské příslušnosti, nýbrž i v rozporu s principy klasického milostného příběhu, podle nichž staří zpravidla brání nerovnému svazku dvou mladých lidí. Vždyť Helena, která pomocí léku zděděného po otci, ale především svou magickou mocí dokáže vyléčit královu chorobu, patří více do jejich světa zapomenutých hodnot než k současnosti, která už „nevěří na zázraky“. Zároveň autor drobnými úpravami činí Helenu oproti důvtipné a neohrožené Gilettě zranitelnější a citlivější, a to hlavně proto, aby posílil všechny možné argumenty ve prospěch tvrzení, že jednala z lásky a ne z vypočítavosti. Ale co naplat. Skutečnost, že se Helena všemi možnými i nemožnými, legálními i poněkud pochybnými prostředky snaží získat muže, který ji, ať už z jakéhokoli důvodu, nemiluje, zůstává jejím nepřekonatelným handicapem.

Právě v hodnocení Heleny spočívá dráždivost a záhadnost této hry. Helena má dodnes mezi komentátory či diváky své zapřísáhlé odpůrce i vášnivé obhájce. Je ale zřejmě nemožné ji jednoznačně soudit. Shakespeare v ní totiž vytvořil postavu tak komplikovanou a mnohotvárnou, jak komplikovaný a mnohotvárný je svět, v němž lidé dokážou stejně tak maskovat svou zistnost láskou jako milovat někoho, kdo si jejich lásku nezaslouží.

Konec dobrý, všechno dobré je romantický příběh s realistickými postavami, příběh o světě, ve kterém válečná čest, dobré jméno, dané slovo, a snad i láska, mohou být pouhou iluzí. Je to pohádka, která sice dobře dopadne, ale nemá šťastný konec.

JIŘÍ JOSEK

ALL'S WELL
THAT
ENDS WELL

KONEC DOBRÝ,
VŠECHNO
DOBRÉ

DRAMATIS PERSONAE

KING OF FRANCE
DUKE OF FLORENCE
BERTRAM, Count of Rousillon
LAFEU, an old lord
PAROLLES, a follower of Bertram
RYNALDO, steward to the Countess of Rousillon
LAVACHE, clown in her household
PAGE
FIRST FRENCH LORD (DUMAINE)
SECOND FRENCH LORD (DUMAINE)
GENTLEMAN
FIRST SOLDIER (INTERPRETER)
COUNTESS OF ROUSILLON
HELENA, an orphan protected by the Countess
WIDOW CAPULET OF FLORENCE
DIANA, daughter to the Widow
MARIANA, neighbour to the Widow
Lords, soldiers, attendants, etc.
Scene: Rousillon, Paris, Florence, Marseilles.

O S O B Y

KRÁL FRANCOUZSKÝ
VÉVODA FLORENTSKÝ
BERTRAM, hrabě rousillonský
LAJAR, starý šlechtic
ESPERANTO, Bertramův sluha
RYNALDO, správce hraběnky rousillonské
LAZAR, hraběcí šašek
PÁŽE
PRVNÍ FRANCOUZSKÝ PÁN (DUMAINE)
DRUHÝ FRANCOUZSKÝ PÁN (DUMAINE)
PÁN
PRVNÍ VOJÁK (TLUMOČNÍK)
HRABĚNKA ROUSILLONSKÁ, Bertramova matka
HELENA, hraběněčina schovanka
VDOVA CAPULETOVÁ Z FLORENCIE
DIANA, dcera Vdovy
MARIANA, sousedka Vdovy
Kavalíři, vojáci, sloužící atd.
Místa děje: Rousillon, Paříž, Florencie a Marseille.

ACT I.

SCENE 1.

ROUSILLON. THE COUNT'S PALACE.

Enter young Bertram, Count of Rousillon, his mother, the Countess, Helena, and Lord Lafeu, all in black.

- COUNTESS In delivering my son from me, I bury a second husband.
- BERTRAM And I in going, madam, weep o'er my father's death anew; but I must attend his majesty's command, to whom I am now in ward, evermore in subjection. 5
- LAFEU You shall find of the king a husband, madam; you, sir, a father. He that so generally is at all times good must of necessity hold his virtue to you, whose worthiness would stir it up where it wanted rather than lack it where there is such abundance. 10
- COUNTESS What hope is there of his majesty's amendment?
- LAFEU He hath abandoned his physicians, madam; under whose practises he hath persecuted time with hope, and finds no other advantage in the process but only the losing of hope by time. 15
- COUNTESS This young gentlewoman had a father – O, that 'had', how sad a passage 'tis! – whose skill was almost as great as his honesty; had it stretched so far, would have made nature immortal, and death should have play for lack of work. Would, for the king's sake, he were living! I think it would be the death of the king's disease. 20
- LAFEU How called you the man you speak of, madam?
- COUNTESS He was famous, sir, in his profession, and it was his great right to be so: Gérard de Narbonne. 25
- LAFEU He was excellent indeed, madam; the king very lately spoke of him admiringly and mourningly; he was skilful enough to have lived still, if knowledge could be set up against mortality.

JEDNÁNÍ I.

SCÉNA 1.

ROUSILLON. V HRABĚCÍM PALÁCI.

Vystoupí Bertram, mladý hrabě rousillonský, jeho matka Hraběnka, Helena a pan Lajar, všichni ve smutečním.

- HRABĚNKA Když se loučím se synem, jako bych podruhé pohřbívala manžela.
- BERTRAM A já podruhé oplakával otce. Ale musím jít. Král chce být mým patronem a já se nesmím zpěčovat jeho péči. 5
- LAJAR Jeho Výsost bude jako váš druhý manžel, madam, a jako váš druhý otec, mladý pane. Je dobrotivý ke všem bez rozdílu, a tím spíš bude k vám, jehož přednosti by probudily lásku v kameni, natožpak v tak milujícím srdci, jaké má náš král. 10
- HRABĚNKA Může se král ještě uzdravit?
- LAJAR Všechny doktory poslal domů, paní hraběnko. Otravovali mu čas marnými nadějemi a dokázali jedině to, že on sám časem veškerou naději ztratil. 15
- HRABĚNKA Tahle mladá slečna měla otce – je smutné mluvit o něm v čase minulém – a to byl výtečný doktor, a ještě lepší člověk. Kdyby se jeho lékařské schopnosti vyrovnaly jeho lidským kvalitám, smrt by mohla pověsit svou živnost na hřebík a zavládla by nesmrtelnost. Už kvůli králi bych si přála, aby tu byl ještě s námi. Ten by králův neduh sprovodil ze světa. 20
- LAJAR O kom to mluvíte, paní hraběnko?
- HRABĚNKA O slavném lékaři, který si svou slávu po právu zasloužil, o Gérardu de Narbonne. 25
- LAJAR No jistě, to byl znamenitý lékař. Sám král se o něm nedávno zmínil. Pochvalně a s lítostí. Byl tak učený, že kdyby věda stačila na lidskou smrtelnost, žil by tu mezi námi dodnes.

BERTRAM	What is it, my good lord, the king languishes of?	30
LAFEU	A fistula, my lord.	
BERTRAM	I heard not of it before.	
LAFEU	I would it were not notorious. <i>(To the Countess)</i> Was this gentlewoman the daughter of Gérard de Narbonne?	
COUNTESS	His sole child, my lord, and bequeathed to my ³⁵ overlooking. I have those hopes of her good that her education promises: her dispositions she inherits, which makes fair gifts fairer; for where an unclean mind carries virtuous qualities, there commendations go with pity; they are virtues and traitors too; in her ⁴⁰ they are the better for their simpleness; she derives her honesty and achieves her goodness.	
LAFEU	Your commendations, madam, get from her tears.	
COUNTESS	'Tis the best brine a maiden can season her praise in. The remembrance of her father never approaches ⁴⁵ her heart but the tyranny of her sorrows takes all livelihood from her cheek. No more of this, Helena; go to, no more; lest it be rather thought you affect a sorrow than to have –.	
HELENA	I do affect a sorrow indeed, but I have it too.	50
LAFEU	Moderate lamentation is the right of the dead, excessive grief the enemy to the living.	
COUNTESS	If the living be enemy to the grief, the excess makes it soon mortal.	
BERTRAM	Madam, I desire your holy wishes.	55
LAFEU	How understand we that?	
COUNTESS	Be thou blest, Bertram, and succeed thy father In manners, as in shape! Thy blood and virtue Contend for empire in thee, and thy goodness Share with thy birthright! Love all, trust a few, ⁶⁰ Do wrong to none. Be able for thine enemy Rather in power than use, and keep thy friend Under thy own life's key. Be check'd for silence, But never tax'd for speech. What heaven more will, That thee may furnish and my prayers pluck down, ⁶⁵ Fall on thy head! <i>(To Lafeu)</i> Farewell, my lord; 'Tis an unseason'd courtier; good my lord, Advise him.	

BERTRAM	Co je králi?	30
LAJAR	Má píštěl.	
BERTRAM	Tu chorobu neznám.	
LAJAR	Škoda, že král ji musel poznat. <i>(K Hraběnce)</i> Slečna je dcera doktora Gérarda de Narbonne?	
HRABĚNKA	Jiné dítě neměl. Požádal mě, abych se jí ujala. ³⁵ Věřím, že z ní bude báječná žena. Dobré vychování v ní posílilo vrozené přednosti a vylepšilo to, co už bylo dobré. Vždyť u lidí v jádru špatných i ten sebelepší vliv může mít rozporuplné výsledky a stát se falešným rádcem. Ale u lidí ryzích, jako je ⁴⁰ ona, se dobro umocňuje. Poctivá od narození dospěje ke ctnosti.	
LAJAR	Vaše chvála jí vehnala slzy do očí.	
HRABĚNKA	Slzy jsou ta nejlepší sůl, která chrání mladé děvče před zkažeností. Jen ji v srdci zabolí ⁴⁵ vzpomínka na otce, už jí ten lupič smutek krade barvu z tváří. – Dost, Heleno. No tak, nebo si budeme myslet, že se oddáváš truchlení –	
HELENA	Truchlím, že se mu nesmím oddat.	50
LAJAR	Mírná žalost je přátelstvím k mrtvému, přemíra žalosti je nepřitelem živých.	
HRABĚNKA	Kdyby v sobě živí tu žalost zbytečně neživili, bude po ní dřív, než se nadějí.	
BERTRAM	Mohu poprosit o požehnání, matko?	55
LAJAR	Jak tomu máme rozumět?	
HRABĚNKA	Zde je, Bertrame. Podobej se otci ne pouze vzhledem, však i chováním, ⁶⁰ ať původ s povahou se v tobě sváří, kdo zušlechťí tě víc. Měj všechny rád, věř málokomu, neškod' nikomu. Nepřátelům dej znát svou moc, ne zlobu. Přátele chraň si jako oko v hlavě. Raději mlč, než abys planě mluvil. ⁶⁵ Kéž ti Bůh přeje a mé modlitby ti pomůžou. Sbohem. <i>(K Lajarovi)</i> Prosím vás, pane, buďte mu rádcem. Nevyzná se příliš ve dvorských mravech.	

LAFEU	He cannot want the best That shall attend his love.	
COUNTESS	Heaven bless him! Farewell, Bertram.	70
BERTRAM	The best wishes that can be forged in your thoughts be servants to you! <i>Exit Countess.</i> (<i>To Helena</i>) Be comfortable to my mother, your mistress, and make much of her.	
LAFEU	Farewell, pretty lady; you must hold the credit of your father.	75
	<i>Exeunt Bertram and Lafeu.</i>	
HELENA	O, were that all! I think not on my father; And these great tears grace his remembrance more Than those I shed for him. What was he like? I have forgot him; my imagination Carries no favour in't but Bertram's. I am undone; there is no living, none, If Bertram be away. 'Twere all one That I should love a bright particular star And think to wed it, he is so above me. In his bright radiance and collateral light Must I be comforted, not in his sphere. The ambition in my love thus plagues itself: The hind that would be mated by the lion Must die for love. 'Twas pretty, though plague, To see him every hour; to sit and draw His arched brows, his hawking eye, his curls, In our heart's table; heart too capable Of every line and trick of his sweet favour. But now he's gone, and my idolatrous fancy Must sanctify his reliques. Who comes here?	80 85 90 95
	<i>Enter Parolles.</i>	
	One that goes with him; I love him for his sake; And yet I know him a notorious liar, Think him a great way fool, solely a coward; Yet these fixed evils sit so fit in him, That they take place, when virtue's steely bones Look bleak i' the cold wind; withal, full oft we see Cold wisdom waiting on superfluous folly.	100
PAROLLES	Save you, fair queen!	
HELENA	And you, monarch!	105

LAJAR	Poradím mu, madam, jak nejlíp budu umět.	
HRABĚNKA	Pánbůh ho provázej! Bertrame, sbohem.	70
BERTRAM	Sbohem, máti. A mějte se tu tak dobře, jak si sama přejete! <i>Odejde Hraběnka.</i> (<i>K Heleně</i>) A ty se o paní hraběnku postarej a poslouchej ji na slovo.	
LAJAR	Na shledanou, slečno. A dělejte dál čest dobrému75 jménu svého otce. <i>Odejdou Bertram a Lajar.</i>	
HELENA	A k čemu to? Už na něj nemyslím. Můj dnešní pláč by mu vzdal větší hold než těch pár kapek tehdy při pohřbu. Jak vlastně vypadal? Já v hlavě mám jen obraz Bertrama. Jsem na tom zle. Můj život skončil, skončil, teď když Bertram mi odešel. Jako bych milovala tu nejjasnější hvězdu na nebi, tak nedostupný je mi. Vysoko ční nade mnou a já se těšit smím. jen tím, jak září ve sférách, kam nesmím. Troufalá láska ničí sama sebe. Laň, co se zamiluje do lva, musí pro lásku zemřít. Ale i ta muka bývala krásná. Hodiny jsem směla ho vskrytu pozorovat, do srdce si vrývat jeho čelo, kadeře, jiskrné oči, každý známý rys. Teď jde má modla pryč a mně tu zbudou ostatky vzpomínek. Kdo je to tam? <i>Vystoupí Esperanto.</i> I ten odjíždí. Kvůli Bertramovi ho jakž takž snáším. Jinak je to lhář, tatman, zbabělec a špatný člověk. Špatnost mu ale sluší tak, že dobro vedle něj působí jak nahý chudák, který se klepe zimou. Holá moudrost se často chodí ohřát k pitomcům.	80 85 90 95 100
ESPERANTO	Zdar a sílu, panno královno!	
HELENA	Nazdar, panovníku!	105

- PAROLLES No.
 HELENA And no.
- PAROLLES Are you meditating on virginity?
 HELENA Ay. You have some stain of soldier in you; let me ask you a question. Man is enemy to virginity; 110
 how may we barricado it against him?
- PAROLLES Keep him out.
 HELENA But he assails; and our virginity, though valiant, in the defence yet is weak. Unfold to us some warlike resistance. 115
- PAROLLES There is none. Man, setting down before you, will undermine you and blow you up.
 HELENA Bless our poor virginity from underminers and blowers up! Is there no military policy, how virgins might blow up men? 120
- PAROLLES Virginity being blown down, man will quicklier be blown up; marry, in blowing him down again, with the breach yourselves made, you lose your city. It is not politic in the commonwealth of nature to preserve virginity. Loss of virginity is rational 125
 increase and there was never virgin got till virginity was first lost. That you were made of is metal to make virgins. Virginity by being once lost may be ten times found; by being ever kept, it is ever lost. 'Tis too cold a companion; away with 't! 130
- HELENA I will stand for 't a little, though therefore I die a virgin.
- PAROLLES There's little can be said in 't; 'tis against the rule of nature. To speak on the part of virginity, is to accuse your mothers; which is most infallible disobedience. He that hangs himself is a virgin; virginity murders 135
 itself and should be buried in highways out of all sanctified limit, as a desperate offendress against nature. Virginity breeds mites, much like a cheese; consumes itself to the very paring, and so dies with feeding his own stomach. Besides, virginity is peevish, proud, 140
 idle, made of self-love, which is the most inhibited sin in the canon. Keep it not; you cannot choose but loose by't. Out with 't! Within the year it will make itself two, which is a goodly increase; and the principal itself not much the worse. Away with 't! 145
- HELENA How might one do, sir, to lose it to her own liking?

- ESPERANTO Nejsm panovník.
 HELENA A já nejsem královna.
- ESPERANTO Ale panna jsi.
 HELENA A ty si koukám hraješ na vojáka. Řekni mi, jak máme my slabé ženy ubránit své panenství 110
 před útoky mužů.
- ESPERANTO Tak, že je k sobě nepustíte.
 HELENA A co když muž bude chtít ženu tvrdě dobýt? Žena je křehká! Jak se může bránit? Poradte mi nějakou strategii. 115
- ESPERANTO Žádná není. Muž ženu nejdřív oblehne, pak ji zalehne, jen slehnout bude muset sama.
 HELENA Chraň mě Pánbůh před takovým obléháním. Copak neexistuje žádný účinný způsob, jak se může panna před mužem bránit? 120
- ESPERANTO Nejlepší obrana je, když si panna před mužem lehne. V tu chvíli se jí on postaví, ona ho vláká do pasti, on tam vnikne, a nakonec padne, a tím pádem zvítězí nad její citadelou. Kdo si uchovává 125
 panenství, ten podvrací řád přírody. Zato ztráta panenství je zisk. To dá rozum. Nebýt ztráty panenství nenarodí se jediná panna. Panenství jedinkrát ztracené lze desetkrát nahradit, a panenství jednou uchované je ztraceno navěky. Panenství je kazisvět, a proto pryč s ním! 130
- HELENA Já ho hájit nebudu, a tak asi zůstanu až do smrti panna.
- ESPERANTO Takový úděl je na draka. Panenství je nepřírozené. Zastávat se ho znamená odsuzovat své rodiče, což je proti božímu přikázání. Panenství je smyčka, kterou si uvázal kolem krku sebevrah, 135
 a mělo by být s ostatními vzbouřenci proti přírodě vykázáno z křesťanské půdy. Panenství plodí červy jako zkažený sýr, požívá samo sebe, a nakonec se zalkne vlastní pýchou. Kromě toho je panenství výrazem malosti, lenosti a sebelásky, což je 140
 v tomhle výčtu ten nejhorší hřích. Zbav se ho! Ještě nikdy nikomu nepřineslo nic dobrého. Hoď ho na trh a do roka se ti vklad dvojnásobně vrátí, což je podle mě slušný výnos, a vloženého kapitálu se to takřka nedotkne. Pryč s ním! 145
- HELENA A jak může ztratit panenství panna, která miluje?

- PAROLLES Let me see. Marry, ill, to like him that ne'er it likes.
'Tis a commodity will lose the gloss with lying; the
longer kept, the less worth. Off with 't while 'tis
vendible; answer the time of request. Virginité, like 150
an old courtier, wears her cap out of fashion: richly
suited, but unsuitable, just like the brooch and the
tooth-pick, which wear not now. Your date is better
in your pie and your porridge than in your cheek; and
your virginité, your old virginité, is like one of our 155
French withered pears, it looks ill, it eats drily; marry
'tis a withered pear; it was formerly better; marry,
yet 'tis a withered pear. Will you anything with it?
- HELENA Not my virginité; yet –
There shall your master have a thousand loves, 160
A mother and a mistress and a friend,
A phoenix, captain and an enemy,
A guide, a goddess, and a sovereign,
A counsellor, a traitress, and a dear;
His humble ambition, proud humility, 165
His jarring concord, and his discord dulcet,
His faith, his sweet disaster; with a world
Of pretty, fond, adoptious christendoms,
That blinking Cupid gossips. Now shall he –
I know not what he shall. God send him well! 170
The court's a learning place, and he is one –
- PAROLLES What one, i' faith?
- HELENA That I wish well. 'Tis pity –
- PAROLLES What's pity?
- HELENA That wishing well had not a body in't,
Which might be felt; that we, the poorer born, 175
Whose baser stars do shut us up in wishes,
Might with effects of them follow our friends,
And show what we alone must think, which never
Return us thanks.
Enter Page.
- PAGE Monsieur Parolles, my lord calls for you. 180
Exit.
- PAROLLES Little Helen, farewell; if I can remember thee, I will
think of thee at court.
- HELENA Monsieur Parolles, you were born under a charitable
star.

- ESPERANTO Nech mě přemýšlet. No přece tak, že ho odevzdá
pánovi, který nemiluje panny ani panenství.
Panenství je ležák, který časem ztrácí lesk i cenu. 150
Zbav se ho, dokud ti to něco hodí. Dokud je
poptávka. Jinak bude jako babský klobouk,
pěkně zdobený třapcem, ale vyšlý z módy,
nemožný a nepoužitelný jako použité párátka.
Tahle jablíčka je lepší zamíchat do kaše při snídani
než je nechat planě uvadat ve tvářích, protože 155
z nich brzy budou křížaly, vráscité a seschlé křížaly,
odpudivé jak vyschlý klín staré panny. Tak co s ním
uděláš?
- HELENA Se svým panenstvím? Nic. A přitom –
Tvůj pán tam bude mít na tisíc lásek: 160
svou madonu, svou paní, svoji milou,
svou bohyni, vládkyni, vražednici,
přítelkyni, světici, pomocníci,
rádkyni, zrádkyni, svou nejdražší,
pokornou hrdost, hrdou pokoru, 165
smrtný lék a sladké zoufalství,
svou víru, život, smrt a prostě všechna
ta krásná hloupá jména, jimiž Amor
křtí svoje oběti. A tvůj pán bude –
Nevím, co bude. Pánbůh mu přej štěstí!
Královský dvůr je škola a on má – 170
- ESPERANTO Co má?
- HELENA Má přání má. I když je škoda –
- ESPERANTO Škoda?
- HELENA Že s přáním nelze poslat i kus sebe,
aby i my, jimž chudoba a původ 175
nedovolí se povznést ke svým snům,
jsme mohli kráčet milovaným v patách
a neprovázeli je pouze v duchu,
za což se nikdy vděku nedočkáme.
Vystoupí Páže.
- PÁŽE Pane Esperanto, váš pán vás volá. 180
Odejde.
- ESPERANTO Helenko, sbohem. Jestli si na tebe někdy u dvora
vzpomenu, tak na tebe budu myslet.
- HELENA Je vidět, že jste zrozen pod šlechetnou hvězdou,
monsieur Esperanto.

PAROLLES	Under Mars, I.	185
HELENA	I especially think, under Mars.	
PAROLLES	Why under Mars?	
HELENA	The wars have so kept you under that you must needs be born under Mars.	
PAROLLES	When he was predominant.	190
HELENA	When he was retrograde, I think, rather.	
PAROLLES	Why think you so?	
HELENA	You go so much backward when you fight.	
PAROLLES	That's for advantage.	
HELENA	So is running away, when fear proposes the safety; but the composition that your valour and fear makes in you is a virtue of a good wing, and I like the wear well.	195
PAROLLES	I am so full of businesses, I cannot answer thee acutely. I will return perfect courtier; in the which my instruction shall serve to naturalize thee, so thou wilt be capable of a courtier's counsel and understand what advice shall thrust upon thee; else thou diest in thine unthankfulness, and thine ignorance makes thee away. Farewell. When thou hast leisure, say thy prayers; when thou hast none, remember thy friends; get thee a good husband, and use him as he uses thee; so, farewell.	200
	<i>Exit.</i>	
HELENA	Our remedies oft in ourselves do lie, Which we ascribe to heaven; the fated sky Gives us free scope, only doth backward pull Our slow designs when we ourselves are dull. What power is it which mounts my love so high, That makes me see, and cannot feed mine eye? The mightiest space in fortune nature brings To join like likes and kiss like native things. Impossible be strange attempts to those That weigh their pains in sense and do suppose What hath been cannot be. Who ever strove So show her merit, that did miss her love? The king's disease – my project may deceive me, But my intents are fix'd and will not leave me.	210 215 220
	<i>Exit.</i>	

ESPERANTO	Já jsem zrozen ve znamení Střelce.	185
HELENA	Hned jsem to poznala.	
ESPERANTO	Podle čeho?	
HELENA	Podle jednoho neklamného znamení. Jste přece voják, ne? A vojáci jsou střelci.	
ESPERANTO	A já jsem navíc znamenitý, ostřílený voják.	190
HELENA	Kam vás střelili? Do zadku?	
ESPERANTO	Proč do zadku?	
HELENA	Protože jste se otočil k nepříteli zády. To dá rozum.	
ESPERANTO	Ústup není vždy zbabělost, ale často rozumná taktika.	
HELENA	Takže čím rychleji prásknete do bot, tím jste rozumnější. Vy jste opravdu skvělým příkladem toho, jak člověk může na své podělanosti vydělat.	195
ESPERANTO	Teď na tebe nemám čas, abych ti odpověděl. Ale až se vrátím ode dvora jako honorace, dám ti pár lekcí, abys věděla, jak se k pánům chovat, a naučila se přijímat jejich dobře míněné rady. Jinak zemřeš v nevědomosti a do smrti nepoznáš, co je to vděčnost. Sbohem. Když nebudeš mít co dělat, modli se, když se nebudeš mít co modlit, vzpomínej na své přátele. Najdi si hodného manžela a buď na něho hodná. Měj se tu dobře.	200 205
	<i>Odejde.</i>	
HELENA	Kolikrát voláme ke spáse nebe, když snadno můžem spasit sami sebe. Osud nám dává směr a my se jistě z hlouposti motáme na stejném místě. Co nutí mě mou lásku hledat tam, kde nadarmo si oči vykoukám? Snad vědomí, že mocná příroda rozdílné spojí, zmatku soulad dá. Risku se nikdy neodvází ti, co mají předem strach a hodnotí střízlivě svoje šance. Lásku si nevybojuje, kdo to nezkusí. Král ochořel. Můj zoufalý plán je buď moje zkáza, nebo naděje.	210 215 220
	<i>Odejde.</i>	

SCENE 2.

PARIS. THE KING'S PALACE.

Flourish of cornets. Enter the King of France, with letters, and divers attendants.

KING The Florentines and Senoys are by the ears;
Have fought with equal fortune and continue
A braving war.

1. LORD So 'tis reported, sir.

KING Nay, 'tis most credible; we here received it
A certainty, vouch'd from our cousin Austria, 5
With caution that the Florentine will move us
For speedy aid; wherein our dearest friend
Prejudicates the business and would seem
To have us make denial.

1. LORD His love and wisdom,
Approved so to your majesty, may plead 10
For amplest credence.

KING He hath arm'd our answer,
And Florence is denied before he comes.
Yet, for our gentlemen that mean to see
The Tuscan service, freely have they leave
To stand on either part.

2. LORD It well may serve 15
A nursery to our gentry, who are sick
For breathing and exploit.

KING What's he comes here?

Enter Bertram, Lafeu, and Parolles.

1. LORD It is the Count Rousillon, my good lord,
Young Bertram.

KING Youth, thou bear'st thy father's face;
Frank nature, rather curious than in haste, 20
Hath well composed thee. Thy father's moral parts
Mayst thou inherit too! Welcome to Paris.

BERTRAM My thanks and duty are your majesty's.

KING I would I had that corporal soundness now,
As when thy father and myself in friendship 25
First tried our soldiership! He did look far
Into the service of the time and was
Discipled of the bravest. He lasted long;

SCÉNA 2.

PAŘÍŽ. V KRÁLOVSKÉM PALÁCI.

Fanfáry. Vystoupí Král francouzský s celou družinou. Král čte dopis.

KRÁL Tak vida, sienští se s florentskými
do sebe zakousli a bojují
dál stejně urputně.

1. PÁN Prý je to tak.

KRÁL Ne, je to jistá věc. Tady mám důkaz.
Vévoda rakouský nám v listu píše, 5
že z Florencie přijde brzy žádost
o rychlou pomoc, čemuž by náš přítel
rád zabránil, a tak nás vyzývá
žádosti nevyhovět.

1. PÁN Moudrá rada,
vedená láskou k vám, je jistě hodna 10
uvážení.

KRÁL Je ve shodě s mou vůlí.
Tu žádost zamítám dřív, nežli přišla.
Však naši mladí, kteří by si chtěli
v Toskánsku zabojovali, ať se směle
připojí k té či oné straně.

2. PÁN Půjde 15
jim to jen k duhu. Potřebují trochu
procvičit tělo.

KRÁL Kdopak to k nám jde?

Vystoupí Bertram, Lajar a Esperanto.

1. PÁN Veličenstvo, je tu mladý pan Bertram,
hrabě rousillonský.

KRÁL Jsi celý otec,
Bertrame. Štědrá příroda si dala 20
záležitost na tvé tváři. Kéž jsi po něm
i uvnitř, chlapče! Vítej v Paříži!

BERTRAM Děkuji, Veličenstvo. Jsem vám k službám.

KRÁL Kdybych se mohl vrátit do těch dob,
když jsme s tvým tatínkem bok po boku 25
vojančili. Byl kdysi jedním z našich
nejlepších vojáků a mladí hoši
ho dlouhá léta brali za svůj vzor.

	But on us both did haggish age steal on And wore us out of act. It much repairs me To talk of your good father. In his youth He had the wit which I can well observe To-day in our young lords; but they may jest Till their own scorn return to them unnoted Ere they can hide their levity in honour; So like a courtier, contempt nor bitterness Were in his pride or sharpness; if they were, His equal had awaked them, and his honour, Clock to itself, knew the true minute when Exception bid him speak, and at this time His tongue obey'd his hand. Who were below him He used as creatures of another place And bow'd his eminent top to their low ranks, Making them proud of his humility, In their poor praise he humbled. Such a man Might be a copy to these younger times; Which, follow'd well, would demonstrate them now But goes backward.	30 35 40 45
BERTRAM	His good remembrance, sir, Lies richer in your thoughts than on his tomb; So in approof lives not his epitaph As in your royal speech.	50
KING	Would I were with him! He would always say – Methinks I hear him now; his plausible words He scatter'd not in ears, but grafted them, To grow there and to bear – 'Let me not live,' – This his good melancholy oft began, On the catastrophe and heel of pastime, When it was out – 'Let me not live,' quoth he, 'After my flame lacks oil, to be the snuff Of younger spirits, whose apprehensive senses All but new things disdain; whose judgments are Mere fathers of their garments; whose constancies Expire before their fashions.' This he wish'd; I after him do after him wish too, Since I nor wax nor honey can bring home, I quickly were dissolved from my hive, To give some labourers room.	55 60 65
2. LORD	You are loved, sir. They that least lend it you shall lack you first.	

	Na obou z nás však zapracoval čas a odsunul nás stranou. Je mi líp, jen na něj vzpomenu. Byl ve své době veselá kopa, dokázal se smát stejně jako ti dnešní mladí páni. Jenomže na úrovni. Jeho žerty nebyly k pláči jako dneska, kdy se dokáže každý smát jen vlastním vtipům. Byl vznešený, ne ale povznesený nad ostatní. Když káral, pak vždy hlavně ty sobě rovné. Čest jak hodiny ho vedla v pravý čas říct pravé slovo a toho se i držet. K podřízeným se ale choval s nebývalou úctou, neštítel se k nim sklonit, s pokorou přijímal jejich skrovný dík a svým chováním povzbuzoval jejich hrdost. V něm by se měla zhlédnout dnešní doba a pak by viděla, že pokrok je jen krokem zpátky.	30 35 40 45
BERTRAM	Ve svých vzpomínkách mu, Sire, stavíte největší pomník a žádný nápis na hrobě by nebyl tak skvostný jako vaše chvalořeč.	50
KRÁL	Už abych byl tam u něj! Často říkal – jak teď ho slyším, nikdy nemluvil jen do větru, on vždycky lidem slova vštěpoval do duší, že ujala se a nesla plody – „Radši zemřít,“ říkal, když často zcela znechucený přišel z nějaké kratochvíle – „Radši zemřít než skomírat jak ryba na suchu k posměchu mladých, jejichž bystrým smyslům se všechno staré přičí, jejichž zájmem je pouze, co se nosí, jejichž modly se mění podle módy.“ To si přál. A já jak on teď toužím po tomtéž. Už nejsem schopen snášet med, a proto opustím rychle úl a uvolním ho pilnějším včelkám.	55 60 65
2. PÁN	Milují vás všichni, těm pilným budete nejvíce scházet.	

KING I fill a place, I know't. How long is't, count,
Since the physician at your father's died? 70
He was much famed.

BERTRAM Some six months since, my lord.

KING If he were living, I would try him yet.
Lend me an arm; the rest have worn me out
With several applications; nature and sickness
Debate it at their leisure. Welcome, count; 75
My son's no dearer.

BERTRAM Thank your majesty.
Exeunt. Flourish.

SCENE 3.

ROUSILLON. THE COUNT'S PALACE.

Enter Countess, Steward, and Clown.

COUNTESS I will now hear; what say you of this gentlewoman?

STEWARD Madam, the care I have had to even your content,
I wish might be found in the calendar of my past
endeavours; for then we wound our modesty and
make foul the clearness of our deservings, when 5
of ourselves we publish them.

COUNTESS What does this knave here? Get you gone, sirrah.
The complaints I have heard of you I do not all
believe; 'tis my slowness that I do not; for I know
you lack not folly to commit them, and have ability¹⁰
enough to make such knaveries yours.

CLOWN 'Tis not unknown to you, madam, I am a poor fellow.

COUNTESS Well, sir.

CLOWN No, madam, 'tis not so well that I am poor, though
many of the rich are damned; but, if I may have 15
your ladyship's good will to go to the world, Isbel
the woman and I will do as we may.

COUNTESS Wilt thou needs be a beggar?

CLOWN I do beg your good will in this case.

COUNTESS In what case? 20

CLOWN In Isbel's case and mine own. Service is no heritage,
and I think I shall never have the blessing of God till

KRÁL Jen místo zabírám. Jak je to dlouho,
co zemřel doktor tvého tatínka? 70
Ten prý byl skvělý!

BERTRAM Zemřel před půl rokem.

KRÁL Kdyby byl živ, s ním bych to ještě zkusil.
Podej mi ruku. Ale ostatní
mě zničili. A nyní příroda
a nemoc prou se o mě. Hrabě, vítěj. 75
Bud' tu jak doma.

BERTRAM Děkuji vám, Sire.
Odejdou. Fanfáry.

SCÉNA 3.

ROUSILLON. V HRABĚCÍM PALÁCI.

Vystoupí Hraběnka, Správce a Šášek.

HRABĚNKA Teď povídej! Cos mi chtěl o ní říct?

SPRÁVCE Madam, služby, které jsem vám k vaší spokojenosti
vždy prokazoval, jsou doufám zaregistrovány
a k nahlédnutí ve vaší paměti, protože nerad bych
se jevil neskromný a své zásluhy znehodnocoval tím, 5
že bych je vytruboval do světa.

HRABĚNKA Co tady dělá tenhle moula? Odejděte, pane!
Všichni si na vás stěžují. Slyšela jsem o vás dost
hrozné věci, že se mi jim ani věřit nechce,
i když vím, že takový bídák jako vy je jich schopen. 10

ŠAŠEK Máte svatou pravdu, paní hraběnko, žiju v bídě.
Jsem chudák nemajetná.

HRABĚNKA No dobře!

ŠAŠEK Jaký dobře? To není dobře, že jsem chudák, i když mě
aspoň bohatství nezkaží. Ale kdybyste mi byla 15
po vůli v jisté choulostivé věci, moje žádostivost by
byla ukojena a moje Izabela by vám byla moc vděčná.

HRABĚNKA Co po mně chceš?

ŠAŠEK Abyste mi dovolila do toho bouchnout.

HRABĚNKA Do čeho chceš bouchnout? 20

ŠAŠEK Spíš se zeptejte, koho chci zbouchnout.
Přece Izabelu, až do toho s vaším dovolením bacím.

I have issue o' my body; for they say barnes are blessings.

COUNTESS Tell me thy reason why thou wilt marry. 25

CLOWN My poor body, madam, requires it; I am driven on by the flesh; and he must needs go that the devil drives.

COUNTESS Is this all your worship's reason?

CLOWN Faith, madam, I have other holy reasons such as they are. 30

COUNTESS May the world know them?

CLOWN I have been, madam, a wicked creature, as you and all flesh and blood are; and, indeed, I do marry that I may repent.

COUNTESS Thy marriage, sooner than thy wickedness. 35

CLOWN I am out o' friends, madam; and I hope to have friends for my wife's sake.

COUNTESS Such friends are thine enemies, knave.

CLOWN You're shallow, madam, in great friends; for the knaves come to do that for me which I am weary of. He 40 that ears my land spares my team and gives me leave to in the crop; if I be his cuckold, he's my drudge. He that comforts my wife is the cherisher of my flesh and blood; he that cherishes my flesh and blood loves my flesh and blood; he that loves my flesh and blood is 45 my friend; ergo, he that kisses my wife is my friend. If men could be contented to be what they are, there were no fear in marriage; for young Charbon the Puritan and old Poysam the Papist, howsome'er their hearts are severed in religion, their heads are both one; 50 they may jowl horns together, like any deer i' the herd.

COUNTESS Wilt thou ever be a foul-mouthed and calumnious knave?

CLOWN A prophet I, madam; and I speak the truth the next way: 55

For I the ballad will repeat,
Which men full true shall find;
Your marriage comes by destiny,
Your cuckoo sings by kind.

COUNTESS Get you gone, sir; I'll talk with you more anon. 60

STEWART May it please you, madam, that he bid Helen come to you; of her I am to speak.

Děti jsou boží požehnání a já nechci být nepožehnaný nezaboh.

HRABĚNKA Ty se chceš oženit? Co tě k tomu vede? 25

ŠAŠEK Mé tělo si toho žádá, a kdo chce kam, pomozme mu tam.

HRABĚNKA K manželství vás, pane, nevede nic jiného než neřest?

ŠAŠEK Ta mě k němu jenom navádí. Vedou mě k němu ušlechtilé pohnutky. 30

HRABĚNKA Mohu slyšet jaké?

ŠAŠEK Kdybych nepropadl neřesti, neměl bych se za co kát, a kdo se nekaje, není správný křesťan a přijde do pekla.

HRABĚNKA Ta tvoje Izabela bude mít s tebou peklo ještě zaživa. 35

ŠAŠEK To ne. Protože já jí obstarám spoustu přátel, aby za ní chodili a utěšovali ji.

HRABĚNKA Na takové přátele bych si, být tebou, dávala pozor.

ŠAŠEK Nevíte nic o kamarádství. Dobrý kamarád přijde a obstará za mě to, co mě už omrzelo. 40

Ten, který oře na mém poli, šetří můj pluh, a přitom úrodu sklízím já. Jestli on ze mě dělá paroháče, já z něho dělám vola. Kdo obveselí moji ženu, mně prospívá, kdo mně prospívá, má mě rád, a kdo mě má rád, je můj kamarád, 45 tudíž každý, kdo líbá moji ženu, je mým přítelem. Kdyby se tak muži naučili být spokojeni se svým údělem, zmizel by strach z manželských ložnic. Ať protestant nebo papeženec, Pavel nebo Šavel, přes rozdílnost ve víře jedno mají společné, 50 paroží sluší oběma stejně.

HRABĚNKA Ty si asi nedáš pokoj, dokud ti někdo tu tvou hubu nevyváchanou nezavře.

ŠAŠEK Má slova jsou prorocká a říkají čistou pravdu. Neboť: 55

Kdo manželství si zkusí,
pozná, jak těžké je
na rukou ženu nosit
s parohy na hlavě.

HRABĚNKA Prosím tě, jdi pryč. Už toho bylo dost. 60

SPRÁVCE Kdybyste mu, madam, ráčila poručit, aby sem zavolał Helenu. O ní chci totiž mluvit.

COUNTESS	Sirrah, tell my gentlewoman I would speak with her; Helen, I mean.	
CLOWN	Was this fair face the cause, quoth she, Why the Grecians sacked Troy? Fond done, done fond, Was this King Priam's joy? With that she sighed as she stood, With that she sighed as she stood, And gave this sentence then; Among nine bad if one be good, Among nine bad if one be good, There's yet one good in ten.	65 70
COUNTESS	What, one good in ten? You corrupt the song, sirrah.	75
CLOWN	One good woman in ten, madam; which is a purifying o' the song. Would God would serve the world so all the year! We'd find no fault with the tithe-woman, if I were the parson. One in ten, quoth a'! An we might have a good woman born but or every blazing star, or at an earthquake, 'twould mend the lottery well; a man may draw his heart out, ere a' pluck one.	80 85
COUNTESS	You'll be gone, sir knave, and do as I command you.	
CLOWN	That man should be at woman's command, and yet no hurt done! Though honesty be no puritan, yet it will do no hurt; it will wear the surplice of humility over the black gown of a big heart. I am going, ⁹⁰ forsooth; the business is for Helen to come hither. <i>Exit.</i>	
COUNTESS	Well, now.	
STEWARD	I know, madam, you love your gentlewoman entirely.	
COUNTESS	Faith, I do. Her father bequeathed her to me; and she herself, without other advantage, may lawfully make ⁹⁵ title to as much love as she finds; there is more owing her than is paid; and more shall be paid her than she'll demand.	
STEWARD	Madam, I was very late more near her than I think she wished me; alone she was, and did communicate to ¹⁰⁰ herself her own words to her own ears; she thought, I dare vow for her, they touched not any stranger sense.	

HRABĚNKA	Pojď sem. Pošli mi sem mou schovanku. No přece Helenu.	
ŠAŠEK	Pro její krásnou tvář Trója padla Řekům v plen Paris, Paris, Paris byl její krásou oslněn. Slepě ji miloval, Slepě ji miloval, až Priam musel říct: Z deseti dcer, co jsem měl, devět nestojí za nic, jedna je za tisíc.	65 70
HRABĚNKA	Z deseti synů, které měl, jeden nestojí za nic. Tys tu písničku úplně obrátil!	75
ŠAŠEK	Neobrátil, ale vylepšil. Když je jedna žena z deseti dobrá, tak to je dar od Pánaboha. Kéž by se Stvořitel takhle činil po celý rok! Za takový desátek by mu měl každý farář blahořečit. Jedna dobrá z deseti. To by bylo! A stačilo by, kdyby se zjevila aspoň tak často jako kometa nebo zemětřesení, i to by zvýšilo šanci na výhru. Protože spíš chlap vytáhá prutem vodu z rybníka, než by vytáh takovou trefu, jako je slušná ženská.	80 85
HRABĚNKA	Zmiz už, člověče, a udělej, co jsem ti řekla!	
ŠAŠEK	Ale když se ženská na chlapa vytahuje, ať tahá jak tahá, ničeho nedosáhne. Může se poctivě činit, ale má to marný. Protože pokoření dokáže i to největší srdce udělat takhle malinkatý a uvrhnout ho do smutku. Už jdu. Já vím, mám sem poslat Helenu. <i>Odejde.</i>	90
HRABĚNKA	Tak o co jde?	
SPRÁVCE	Vím, paní hraběnko, že svou schovanku máte velice ráda.	
HRABĚNKA	To mám. Její otec mi ji svěřil a ona má právo na tolik lásky, kolik jí můžu dopřát. Oplácí mi přitom víc, než jsem jí schopna dát, a přesto jí dávám mnohem víc, než kolik ona sama vyžaduje.	95
SPRÁVCE	Madam, před chvílí jsem byl u ní bezděčným svědkem něčeho, co by asi nerada zveřejňovala. ¹⁰⁰ Mluvila si pro sebe. Jsem si jist, že netušila, že ji někdo slyší. Mluvila v tom smyslu,	

Her matter was, she loved your son. Fortune, she said,
 was no goddess, that had put such difference betwixt
 their two estates; Love no god, that would not 105
 extend his might, only where qualities were level; Diana
 no queen of virgins, that would suffer her poor knight
 surprised, without rescue in the first assault or ransom
 afterward. This she delivered in the most bitter touch
 of sorrow that e'er I heard virgin exclaim in, which 110
 I held my duty speedily to acquaint you withal;
 sithence, in the loss that may happen, it concerns
 you something to know it.

COUNTESS You have discharged this honestly; keep it to yourself.
 Many likelihoods informed me of this before, which 115
 hung so tottering in the balance that I could neither
 believe nor misdoubt. Pray you, leave me; stall this
 in your bosom; and I thank you for your honest care.
 I will speak with you further anon.

Exit Steward.
Enter Helena.

Even so it was with me when I was young; 120
 If ever we are nature's, these are ours; this thorn
 Doth to our rose of youth rightly belong;
 Our blood to us, this to our blood is born;
 It is the show and seal of nature's truth,
 Where love's strong passion is impress'd in youth. 125
 By our remembrances of days foregone,
 Such were our faults, or then we thought them none.
 Her eye is sick on't; I observe her now.

HELENA What is your pleasure, madam?

COUNTESS You know, Helen, 130
 I am a mother to you.

HELENA Mine honourable mistress.

COUNTESS Nay, a mother.
 Why not a mother? When I said 'a mother',
 Methought you saw a serpent. What's in 'mother',
 That you start at it? I say, I am your mother;
 And put you in the catalogue of those 135
 That were enwombed mine. 'Tis often seen
 Adoption strives with nature and choice breeds
 A native slip to us from foreign seeds.
 You ne'er oppress'd me with a mother's groan,

že miluje vašeho syna. Spílala osudu, že mezi ně
 postavil hráz společenského postavení,
 vyčítala Amorovi, že lásce přeje jen u sobě 105
 rovných, a panenské bohyni Dianě vyčinila,
 že svou novicku ani neuchránila před vypuknutím
 lásky, ani ji nepřišla z jejího zajetí vysvobodit.
 To vše pronášela tak hořkým tónem, že jsem
 dosud žádnou pannu takto mluvit neslyšel, 110
 takže jsem nemeškal a přišel jsem vám to poslušně
 oznámit, neboť musíte vědět, jaké nebezpečí vám
 hrozí.

HRABĚNKA Věřím ti, ale nech si to pro sebe. Tušila jsem,
 že se něco takového děje, ale dlouho jsem si 115
 nebyla jista. Tak teď už to vím. Jdi, prosím tě,
 a jazyk za zuby. Mockrát ti děkuji
 za poctivou snahu. Promluvíme si o tom
 později.

Odejde Správce.
Vystoupí Helena.

V mládí jsem byla stejná jako ona. 120
 Příroda si to přeje. Láska je
 růže zrádnými trny obalená,
 jež s vůní roní rudé krůpěje.
 A to, že pravá pravda života
 je v plátcích růže mládí ukrytá, 125
 zjistíme později, až při vzpomínce
 na trápení, jež voní teď tak sladce.
 Ale ona to ještě necítí. Ne, ne.

HELENA Co si přejete, paní?

HRABĚNKA Ty víš, že máš 130
 ve mně spíš matku, Heleno.

HELENA Jste moje paní.

HRABĚNKA Ne, jsem tvoje matka.
 A proč ne matka? Řeknu „matka“ a ty
 se otřešeš, jak by tě uštkla zmije!
 Co tě tak děsí na tom slově „matka“?
 Přijímám tě mezi ty, které jsem 135
 přivedla na svět. Cizím štěpem se
 strom oživuje. Volbou spříznění
 se nevlastní ve vlastní promění.
 V bolestech jsem tě nerodila, přesto

	Yet I express to you a mother's care.	140
	God's mercy, maiden! Does it curd thy blood To say I am thy mother? What's the matter, That this distemper'd messenger of wet, The many-colour'd Iris, rounds thine eye? Why? That you are my daughter?	
HELENA	That I am not.	145
COUNTESS	I say, I am your mother.	
HELENA	Pardon, madam; The Count Rousillon cannot be my brother. I am from humble, he from honour'd name; No note upon my parents, his all noble. My master, my dear lord he is; and I	150
	His servant live, and will his vassal die. He must not be my brother.	
COUNTESS	Nor I your mother?	
HELENA	You are my mother, madam; would you were – So that my lord your son were not my brother – Indeed my mother! Or were you both our mothers, I care no more for than I do for heaven, So I were not his sister. Can't no other, But, I your daughter, he must be my brother?	155
COUNTESS	Yes, Helen, you might be my daughter-in-law. God shield you mean it not! daughter and mother So strive upon your pulse. What, pale again? My fear hath catch'd your fondness; now I see The mystery of your loneliness, and find Your salt tears' head. Now to all sense 'tis gross: You love my son; invention is ashamed, Against the proclamation of thy passion, To say thou dost not. Therefore tell me true; But tell me then, 'tis so; for, look thy cheeks Confess it, th' one to th' other; and thine eyes See it so grossly shown in thy behaviors That in their kind they speak it; only sin And hellish obstinacy tie thy tongue, That truth should be suspected. Speak, is't so? If it be so, you have wound a goodly clew; If it be not, forswear't; howe'er, I charge thee, As heaven shall work in me for thine avail, Tell me truly.	160 165 170 175
HELENA	Good madam, pardon me!	

	jsem ve všem všudy jak tvá rodná matka. Proboha, děvče, vaří se ti krev, jenom to slovo vyřknu. Co se děje, že uplakané panenky tvých očí teď na mě dští oheň a síru? Proč? Že jsi má dcera?	140
HELENA	Nejsem vaše dcera.	145
HRABĚNKA	A já jsem tvoje matka!	
HELENA	Nezlobte se. Pan hrabě nemůže však být můj bratr. Je urozený, já jsem obyčejná. Má skvělý původ, a já nejsem nic. On je můj pán, můj velitel, mně zbývá mu věrně s láskou sloužit, co jsem živa. Můj bratr není.	150
HRABĚNKA	Ani já tvá matka?	
HELENA	Jste moje matka. Moc bych si to přála, abyste byla, kdyby on, váš syn, nebyl mým bratrem. Nebo buďte nám oběma matkou, nestanu-li se pak jeho sestrou. Jak to zařídít nebýt mu sestrou a vám dcerou být?	155
HRABĚNKA	Že budeš mojí snachou. Bože chraň! To jistě nechceš, když tě slova „matka“ a „dcera“ tolik dráždí. Zas jak stěna! Chytla ses do pasti. Už chápu, proč se přede mnou schováváš a jaký důvod má ten tvůj věčný pláč. Je mi to jasné. Miluješ mého syna! Zapírat svou lásku nemůžeš. Je příliš zjevná. Řekni mi čistou pravdu. Řekni mi, zda je to tak! Tvé tváře jedna druhé to přiznávají. A tvým očím je to tak očividné z tvého počínání, že taky přitakají. Jenom jazyk ti hříšná zatvrzelost svazuje, že nevyjeví pravdu. Je to tak? Jestliže ano, pak sis nadrobila, a jestli ne, popři to. Tak či onak při nebi, jež ti přeje jako já, tě vyzývám. Mluv!	160 165 170 175
HELENA	Odpusťte mi, paní.	

COUNTESS	Do you love my son?	
HELENA	Your pardon, noble mistress!	
COUNTESS	Love you my son?	
HELENA	Do not you love him, madam?	
COUNTESS	Go not about; my love hath in't a bond, Whereof the world takes note. Come, come, disclose The state of your affection; for your passions Have to the full appeach'd.	180
HELENA	Then, I confess, Here on my knee, before high heaven and you, That before you, and next unto high heaven, I love your son. My friends were poor, but honest; so's my love. Be not offended; for it hurts not him That he is loved of me; I follow him not By any token of presumptuous suit; Nor would I have him till I do deserve him; Yet never know how that desert should be. I know I love in vain, strive against hope; Yet in this captious and intenable sieve I still pour in the waters of my love And lack not to lose still. Thus, Indian-like, Religious in mine error, I adore The sun, that looks upon his worshipper, But knows of him no more. My dearest madam, Let not your hate encounter with my love For loving where you do; but if yourself, Whose aged honour cites a virtuous youth, Did ever in so true a flame of liking Wish chastely and love dearly, that your Dian Was both herself and love. O, then, give pity To her, whose state is such that cannot choose But lend and give where she is sure to lose; That seeks not to find that her search implies, But riddle-like lives sweetly where she dies!	185 190 195
COUNTESS	Had you not lately an intent – speak truly! – To go to Paris?	200 205 210
HELENA	Madam, I had.	
COUNTESS	Wherefore? Tell true.	
HELENA	I will tell truth; by grace itself I swear. You know my father left me some prescriptions	

HRABĚNKA	Miluješ ho?	
HELENA	Odpusťte, prosím vás!	
HRABĚNKA	Miluješ mého syna?	
HELENA	Vy snad ne?	
HRABĚNKA	Neuhýbej! Já se k té lásce můžu s hrdostí hlásit. No tak! Přiznej se, že ho máš ráda! Je to na tobě až příliš vidět.	180
HELENA	Ano, přiznávám na kolenou před Bohem, před vámi, že víc než vás a jak svou vlastní duši ho miluji. U nás jsme žili chudě, ale čestně. A proto nebojte se. Nechci ho obtěžovat anebo troufale na něho líčit. Nemůžu ho mít, leda bych si ho něčím zasloužila. Čím, o tom nemám zdání. Dobře vím, jak marně miluji a planě planu. A přece budu moře lásky svým děravým sítem do dna vybírat a ztrácet to, co nemám. Budu se jak Indián v nábožném poblouznění před sluncem kořit, které netuší, že někdo k němu vzhlíží. Vzácná paní, nezlobte se, já vám svou láskou nechci tu vaši brát. Jestli jste ale vy, tak čestná teď a jistě ctnostná kdysi, zamlada milovala nevinnou, však opravdovou láskou, stejně tak ryzí jak cudnou, prosím, slitujte se nad ženou, která vše, co má, chce dát tam, kde si jista je jen ziskem ztrát, která se to, co hledá, najít brání a jejímž životem je umírání.	185 190 200 205
HRABĚNKA	Copak se nechystáš jet do Paříže? Pověz mi pravdu!	210
HELENA	Chystám.	
HRABĚNKA	A to proč?	
HELENA	Přisahám vám, že si nic nevymyslím. Jak víte, otec odkázal mi pár	

Of rare and proved effects, such as his reading
And manifest experience had collected 215
For general sovereignty; and that he will'd me
In heedfull'st reservation to bestow them,
As notes whose faculties inclusive were
More than they were in note. Amongst the rest,
There is a remedy, approved, set down, 220
To cure the desperate languishings whereof
The king is render'd lost.

COUNTESS This was your motive
For Paris, was it? Speak!

HELENA My lord your son made me to think of this;
Else Paris and the medicine and the king 225
Had from the conversation of my thoughts
Haply been absent then.

COUNTESS But think you, Helen,
If you should tender your supposed aid,
He would receive it? He and his physicians
Are of a mind; he, that they cannot help him, 230
They, that they cannot help. How shall they credit
A poor unlearned virgin, when the schools,
Embowell'd of their doctrine, have left off
The danger to itself?

HELENA There's something in't,
More than my father's skill, which was the greatest 235
Of his profession, that his good receipt
Shall for my legacy be sanctified
By the luckiest stars in heaven; and, would your honour
But give me leave to try success, I'd venture
The well-lost life of mine on his grace's cure 240
By such a day and hour.

COUNTESS Dost thou believe't?

HELENA Ay, madam, knowingly.

COUNTESS Why, Helen, thou shalt have my leave and love,
Means and attendants and my loving greetings
To those of mine in court. I'll stay at home 245
And pray God's blessing into thy attempt.
Be gone to-morrow; and be sure of this,
What I can help thee to thou shalt not miss.
Exeunt.

převzácných receptů, do kterých vložil
všechn svůj um a podle nichž se dá 215
vyléčit leccos. Příklad mi, abych
je schovala pro zvláštní případy,
kdy jiné léky ukážou se jako
neúčinné. V těch receptech se najde
jeden, jenž zcela prokazatelně 220
dokáže vyléčit i nemoc, na niž
umírá král.

HRABĚNKA Proto jsi chtěla odjet
do Paříže? Mluv!

HELENA Kdyby tam nebyl váš syn, nikdy by
mě nenapadlo myslet na Paříž, 225
na krále ani na zázračné léky.
On mně ten nápad vnuknul.

HRABĚNKA Myslíš si,
Heleno, že král tvoji pomoc přijme?
On i ti jeho doktoři jsou, zdá se,
zajedno v tom, že pomoci mu není. 230
Copak si myslíš, že budou chtít věřit
nezkušené a chudé dívce, když
i učenost je v koncích s rozumem
a vzdala to?

HELENA I když můj otec byl
nejlepší doktor ze všech, tenhle recept 235
má v sobě něco víc než pouhou vědu.
Mou šťastnou hvězdou pozhnaný počkal
si tady na mne. Kdybyste i vy
mi, madam, dovolila zkusit štěstí,
dám ráda v sázku vlastní život, abych 240
pomohla králi.

HRABĚNKA Vážně tomu věříš?

HELENA Jsem o tom přesvědčena.

HRABĚNKA Tak dobře, dám ti svoje svolení
i prostředky, sluhy a dopisy
mým známým ode dvora. Já se budu 245
zde doma modlit, ať se tvá věc zdaří.
Vyrazíš zítra. Spolehni se, že
udělám všechno, co ti pomůže.
Odejdou.

ACT II.

SCENE 1.

PARIS. THE KING'S PALACE.

Flourish of cornets. Enter the King, attended with divers young lords taking leave for the Florentine war; Bertram and Parolles.

KING Farewell, young lords; these warlike principles
Do not throw from you – and you, my lords, farewell:
Share the advice betwixt you; if both gain all,
The gift doth stretch itself as 'tis received,
And is enough for both.

1. LORD 'Tis our hope, sir, 5
After well enter'd soldiers, to return
And find your grace in health.

KING No, no, it cannot be; and yet my heart
Will not confess he owes the malady
That doth my life besiege. Farewell, young lords; 10
Whether I live or die, be you the sons
Of worthy Frenchmen: let higher Italy –
Those bated that inherit but the fall
Of the last monarchy – see that you come
Not to woo honour, but to wed it; when 15
The bravest questant shrinks, find what you seek,
That fame may cry you loud: I say, farewell.

2. LORD Health, at your bidding, serve your majesty!

KING Those girls of Italy, take heed of them!
They say, our French lack language to deny, 20
If they demand. Beware of being captives,
Before you serve.

BOTH Our hearts receive your warnings.

KING Farewell. (*To some lords*) Come hither to me.
King steps aside, attended.

1. LORD O, my sweet lord, that you will stay behind us!
PAROLLES 'Tis not his fault, the spark.

JEDNÁNÍ II.

SCÉNA 1.

PAŘÍŽ. V KRÁLOVSKÉM PALÁCI.

Fanfára. Vystoupí Král s družinou kavalírů odjíždějících do války do Florencie. Dále vystoupí sloužící, Bertram a Esperanto.

KRÁL Vojáci, hodně zdaru. V boji dbejte
rad, které jsem vám dal. – Vy rovněž, páni.
Rozdělte si je, anebo když chcete,
řidte se jimi všichni. Je jich dost
a platí pro vás jako pro vás.

1. PÁN Sire, 5
doufám, že až se vrátíme z té války
zoceleni, vy budete už zdrav.

KRÁL Ne, to se nestane, i když můj duch
se brání vzdát se chorobě, co mi
tak ničí tělo. Sbohem, pánové. 10
Ať živ, anebo mrtev, chci být hrdý
na syny Francie. Ať Italové –
chudáci, kteří zdědili jen trosky
své dávné říše – vidí, že jste přišli
ne koketovat se ctí, ale vzít si ji. 15
Ty nejchrabřejší přemozte! Ať sláva
vás provází! Přeji vám hodně štěstí.

1. PÁN A my vám, Sire, přejem hodně zdraví.

KRÁL Pokud jde o Italky, pozor na ně!
Říká se, že když ony kývnou prstem, 20
Francouz se nezná. Nenechte se od nich
zajmout už před bojem.

OBA PÁNI Děkujem za radu!

KRÁL Už jděte. (*K jiným pániům*) Na slovíčko, pánové.
Král ustoupí do pozadí.

1. PÁN Škoda, že s námi nejedete, hrabě.
ESPERANTO On sám by rád!

2. LORD	O, 'tis brave wars!	25
PAROLLES	Most admirable! I have seen those wars.	
BERTRAM	I am commanded here, and kept a coil with 'Too young' and 'the next year' and 'tis too early'.	
PAROLLES	An thy mind stand to't, boy, steal away bravely.	
BERTRAM	I shall stay here the forehorse to a smock, Creaking my shoes on the plain masonry, Till honour be bought up and no sword worn But one to dance with! By heaven, I'll steal away.	30
1. LORD	There's honour in the theft.	
PAROLLES	Commit it, count.	
2. LORD	I am your accessory; and so, farewell.	35
BERTRAM	I grow to you, and our parting is a tortured body.	
1. LORD	Farewell, captain.	
2. LORD	Sweet Monsieur Parolles!	
PAROLLES	Noble heroes, my sword and yours are kin. Good sparks and lustrous, a word, good metals. You shall find in the regiment of the Spinii one Captain Spurio, with his cicatrice, an emblem of war, here on his sinister cheek; it was this very sword entrenched it: say to him, I live, and observe his reports for me.	40 45
1. LORD	We shall, noble captain. <i>Exeunt lords.</i>	
PAROLLES	Mars dote on you for his novices! <i>(To Bertram)</i> What will ye do?	
BERTRAM	Stay the king.	
PAROLLES	Use a more spacious ceremony to the noble lords; you have restrained yourself within the list of too cold an adieu. Be more expressive to them: for they wear themselves in the cap of the time, there do muster true gait, eat, speak, and move under the influence of the most received star; and though the devil lead the measure, such are to be followed. After them, and take a more dilated farewell!	50 55
BERTRAM	And I will do so.	
PAROLLES	Worthy fellows; and like to prove most sinewy swordmen. <i>Exeunt Bertram and Parolles.</i>	60

2. PÁN	Vojna je skvělá škola!	25
ESPERANTO	Moje řeč! Já bych mohl vyprávět!	
BERTRAM	Nesmím jet! Prý jsem „ještě příliš mladý“. Že prý „až napřesrok“, až budu „starší“!	
ESPERANTO	Když tolik chcete, sbalte se a jedem.	
BERTRAM	Budu tu sám jen mezi sukněmi ostruhou bodat leda do parket. Čest na mě nevybyde a můj meč mi shnije u pasu. Ne, uteču!	30
1. PÁN	Kdo uteče, vyhraje!	
ESPERANTO	Do toho, hrabě!	
2. PÁN	Já jsem na vaší straně. Zatím sbohem.	35
BERTRAM	To loučení jsou muka. Rve mi srdce z těla.	
1. PÁN	Mějte se, kapitáne.	
2. PÁN	Monsieur Esperanto.	
ESPERANTO	Vznešení hrdinové, při bratrství našich mečů, stejných šviháků a sekáčů, jako jsme my všichni, splňte mi jednu prosbu. U spinského regimentu najdete jistého kapitána Bluma, kterému jsem nechal na památku skvostný válečný odznak, jizvu na levé tváři, právě tímhle mečem. Vyřídte mu, že ještě žiju, a uslyšíte, co vám odpoví.	40 45
1. PÁN	Jak si přejete, kapitáne. <i>Odejdou oba pánové.</i>	
ESPERANTO	Bůh války se musí tetelit nad tímhle přírůstkem vojenských telat. <i>(K Bertramovi)</i> Tak co budete dělat?	
BERTRAM	Podpírat krále.	
ESPERANTO	Měl byste být sdílnější k naší urozené mládeži. Odbyl jste je až příliš chladně. Budte na ně laskavější, protože oni jsou chochol na čepici doby. Oni určují, jak se chovat, co jíst, co říkat a jak se pohybovat pod vlivem hvězdy, která právě letí. A přestože je může zavést třeba až do pekel, je radno je následovat. Utíkejte za nimi a dejte jim pac a pusu jak se patří!	50 55
BERTRAM	Máš pravdu.	
ESPERANTO	Jsou to pašáci a určitě budou bojovat jako lvi. <i>Odejdou Esperanto a Bertram.</i>	60

Enter Lafeu. The King comes forward.

LAFEU *(Kneeling)* Pardon, my lord, for me and for my tidings.

KING I'll see thee to stand up.

LAFEU Then here's a man stands, that has brought his pardon.
I would you had kneel'd, my lord, to ask me mercy,
And that at my bidding you could so stand up. 65

KING I would I had; so I had broke thy pate,
And ask'd thee mercy for't.

LAFEU Good faith, across!
But, my good lord 'tis thus: will you be cured
Of your infirmity?

KING No.

LAFEU O, will you eat
No grapes, my royal fox? Yes, but you will 70
My noble grapes, an if my royal fox
Could reach them: I have seen a medicine
That's able to breathe life into a stone,
Quicken a rock, and make you dance canary
With spritely fire and motion; whose simple touch, 75
Is powerful to araise King Pippen, nay,
To give great Charlemain a pen in's hand,
And write to her a love-line.

KING What 'her' is this?

LAFEU Why, Doctor She: my lord, there's one arrived,
If you will see her: now, by my faith and honour, 80
If seriously I may convey my thoughts
In this my light deliverance, I have spoke
With one that, in her sex, her years, profession,
Wisdom and constancy, hath amazed me more
Than I dare blame my weakness: will you see her 85
For that is her demand, and know her business?
That done, laugh well at me.

KING Now, good Lafeu,
Bring in the admiration; that we with thee
May spend our wonder too, or take off thine
By wondering how thou took'st it.

LAFEU Nay, I'll fit you, 90
And not be all day neither.
Lafeu goes to the door.

KING Thus he his special nothing ever prologues.

Vystoupí Lajar. Král jde do popředí.

LAJAR *(Pokleká)* Výsosti, prosím, popřejte mi sluchu.

KRÁL Popřeju, rád. Však poroučím ti, vstaň!

LAJAR Kéž bych tak mohl poručit já vám!
Donutil bych vás pokleknout a přál si,
abyste vstal, a vy byste mě poslech. 65

KRÁL Kéž by! A já bych tě pak mohl zmlátit
a třeba se ti omluvit!

LAJAR To sotva!
Výsosti, zeptám se vás. Chtěl byste
zpátky své zdraví?

KRÁL Ne!

LAJAR Jste jak ta liška,
co nedosáhla na hrozny, a proto 70
říkala, že jsou kyselé. Však tyhle
jsou sladké jako med. Znáám doktorku,
co umí vdechnout život kameni,
a kdyby si vás vzala do práce,
budete tančit kvapík. Ta by svedla 75
oživit krále Klacka, zvednout z hrobu
i Karla Velikého, aby jí
napsal milostný sonet.

KRÁL „Doktorka“?

LAJAR No ano, Sire. Právě dorazila
a žádá o slyšení. Při mé cti, 80
a teď už mluvím zcela vážně, nikdy
jsem mezi ženami nepoznal druhou,
která by měla tolik moudrosti,
stálosti, dovednosti při svém mládí,
až mi to namouduší bere dech. 85
Přijměte ji a vyslechněte, prosím,
a pak se smějte.

KRÁL Dobře, Lajare.
Přiveď tu dívku, ať se podíváme,
na ten tvůj div, anebo podíváme,
co na ní vidíš.

LAJAR Jak si přejete. 90
Bude tu hned.
Lajar jde ke dveřím.

KRÁL Takhle nás naláká, a kde nic tu nic.

LAFEU	Nay, come your ways. <i>Enter Helena.</i>	
KING	This haste hath wings indeed.	
LAFEU	Nay, come your ways. This is his majesty; say your mind to him. A traitor you do look like; but such traitors His majesty seldom fears; I am Cressid's uncle, That dare leave two together. Fare you well. <i>Exit.</i>	95
KING	Now, fair one, does your business follow us?	
HELENA	Ay, my good lord. Gérard de Narbonne was my father; In what he did profess, well found.	100
KING	I knew him.	
HELENA	The rather will I spare my praises towards him: Knowing him is enough. On's bed of death Many receipts he gave me: chiefly one. Which, as the dearest issue of his practise, And of his old experience the only darling, He bade me store up, as a triple eye, Safer than mine own two, more dear; I have so; And hearing your high majesty is touch'd With that malignant cause wherein the honour Of my dear father's gift stands chief in power, I come to tender it and my appliance With all bound humbleness.	105 110
KING	We thank you, maiden; But may not be so credulous of cure, When our most learned doctors leave us and The congregated College have concluded That labouring art can never ransom nature From her inaidible estate; I say we must not So stain our judgment, or corrupt our hope, To prostitute our past-cure malady To empirics, or to dissever so Our great self and our credit, to esteem A senseless help when help past sense we deem.	115 120
HELENA	My duty then shall pay me for my pains. I will no more enforce mine office on you. Humbly entreating from your royal thoughts A modest one, to bear me back again.	125

LAJAR	Pojď dál. <i>Vystoupí Helena.</i>	
KRÁL	To je mi rychlost, už je tady.	
LAJAR	Říkám ti, pojď dál! Tady je král. Tak mu to hezky pověz. Tváříš se strašně, až z tebe jde strach. Král se tě nebojí. Jsem jako kuplíř, nechám vás tady spolu. Na shledanou. <i>Odejde.</i>	95
KRÁL	Tak, krasavice, chceš mi něco říct?	
HELENA	Ano, Výsosti. Můj otec, doktor Gérard de Narbonne, byl slavný lékař.	100
KRÁL	Ano, slyšel jsem.	
HELENA	Pak jistě nemusím vás přesvědčovat o jeho kvalitách. Když umíral, předal mi recepty a mezi nimi i jeden nejvzácnější, do nějž vložil všechno své medicínské umění. Poručil mi, ať zvláště tenhle chráním jak oko v hlavě. Poslechla jsem ho, a když se roznesla ta strašná zpráva o vaší nemoci, já neváhala a ve vši pokoře si dovolila, Sire, ten recept přinést, protože jen on vám může pomoci.	105 110
KRÁL	Děkuji ti, však tvému léku příliš nevěřím. Nejučenější naši lékaři ve shodě s konziliem v Londýně jsou názoru, že není v lidských silách se vzepřít přírodě. Mám po nich plívnout, sám sebe zesměšnit tím, že bych nemoc, pro kterou není lék, dal do rukou šarlatánům? Mám dělat ze sebe blázna, co věří na zázraky, když mě může zachránit už jenom zázrak?	115 120
HELENA	Pak splnila jsem svoji povinnost a už vás nebudu dál obtěžovat. Jenom se na mě, prosím, nezlotebte, nechtěla jsem se nijak vnucovat.	125

KING	I cannot give thee less, to be call'd grateful. Thou thought'st to help me; and such thanks I give As one near death to those that wish him live. But what at full I know, thou know'st no part, I knowing all my peril, thou no art.	130
HELENA	What I can do can do no hurt to try, Since you set up your rest 'gainst remedy. He that of greatest works is finisher Oft does them by the weakest minister. So holy writ in babes hath judgment shown, When judges have been babes; great floods have flown From simple sources, and great seas have dried When miracles have by the greatest been denied. Oft expectation fails and most oft there Where most it promises, and oft it hits Where hope is coldest and despair most fits.	135 140
KING	I must not hear thee. Fare thee well, kind maid. Thy pains not used must by thyself be paid. Proffers not took reap thanks for their reward.	145
HELENA	Inspired merit so by breath is barr'd. It is not so with Him that all things knows As 'tis with us that square our guess by shows; But most it is presumption in us when The help of heaven we count the act of men. Dear sir, to my endeavours give consent; Of heaven, not me, make an experiment. I am not an impostor that proclaim Myself against the level of mine aim; But know I think and think I know most sure My art is not past power nor you past cure.	150 155
KING	Are thou so confident? Within what space Hopedst thou my cure?	
HELENA	The great'st grace lending grace Ere twice the horses of the sun shall bring Their fiery coacher his diurnal ring, Ere twice in murk and occidental damp Moist Hesperus hath quench'd her sleepy lamp, Or four and twenty times the pilot's glass Hath told the thievish minutes how they pass, What is infirm from your sound parts shall fly, Health shall live free and sickness freely die.	160 165

KRÁL	Nezlobím se. Já nejsem nevděčný. Tys chtěla pomoci, já ti děkuji jak umírající těm, co ho litují. Ty nemáš ponětí, jak na tom jsem. Král nechce být pokusným králíkem.	130
HELENA	Můj pokus nemůže vám ublížit, když rozhod jste se, že nechcete žít. Kolikrát i ta nejskvělejší díla dokážou právě ti, jimž chybí síla. V Písmu i děti přesoudily soudce. Potopa vypadá zpočátku krotce. A moře vyschlo před lidskými zraky, když mocní nevěřili na zázraky. Co čekáte, vás vždycky nejvíc zklame a nejvíc těší, když se nečekaně objeví spása na dně zoufalství.	135 140
KRÁL	Nesmím tě poslouchat. Už, prosím, jdi. Zbytečně namáháš se. Žádný dík za pomoc, již si nikdo nepřeje.	145
HELENA	Dech slova sfoukl jiskru naděje. Oč hůř jsme na tom nežli Vševědoucí, když pouhé zdání je nám bernou mincí, a bývá naším strašným omylem, když za zázraky lidem děkujem. Zkusme to, Sire, jestli ne mně, tak dopřejte nebi šanci na zázrak. Nepatřím k těm, kdo předstírat by chtěli, že trefí tam, kam ani nedostřelí, vím ale jistě, že má pomoc není bez naděje na vaše uzdravení.	150 155
KRÁL	Tolik si věříš? Dokdy podle tebe se uzdravím?	
HELENA	Když bude mi přát nebe, než podvakrát ohnivý vozataj svým kočárem obletí světa kraj, než podvakrát uhasí večernice v mokřinách západu svit bledé svíce, než čtyřicetosmkrát v hodinách čas-zloděj změni písek času v prach, pak všechno nečisté vás opustí, zdraví se vrátí, zmizí bolesti.	160 165

KING	Upon thy certainty and confidence What darest thou venture?	
HELENA	Tax of impudence, A strumpet's boldness, a divulged shame Traduced by odious ballads; my maiden's name Sear'd otherwise; nay, worse – if worse – extended With vilest torture let my life be ended.	170
KING	Methinks in thee some blessed spirit doth speak His powerful sound within an organ weak; And what impossibility would slay In common sense, sense saves another way. Thy life is dear; for all that life can rate Worth name of life in thee hath estimate, Youth, beauty, wisdom, courage, all That happiness and prime can happy call. Thou this to hazard needs must intimate Skill infinite or monstrous desperate. Sweet practiser, thy physic I will try, That ministers thine own death if I die.	175 180 185
HELENA	If I break time, or flinch in property Of what I spoke, unpitied let me die, And well deserved. Not helping, death's my fee; But, if I help, what do you promise me?	190
KING	Make thy demand.	
HELENA	But will you make it even?	
KING	Ay, by my sceptre and my hopes of heaven.	
HELENA	Then shalt thou give me with thy kingly hand What husband in thy power I will command. Exempted be from me the arrogance To choose from forth the royal blood of France, My low and humble name to propagate With any branch or image of thy state; But such a one, thy vassal, whom I know Is free for me to ask, thee to bestow.	195 200
KING	Here is my hand; the premises observed, Thy will by my performance shall be served. So make the choice of thy own time, for I, Thy resolved patient, on thee still rely. More should I question thee, and more I must, Though more to know could not be more to trust, From whence thou camest, how tended on; but rest Unquestion'd welcome and undoubted blest. –	205

KRÁL	A jaký jsi ochotna přijmout trest, když neuspěješ?	
HELENA	Sázím vlastní čest. Děvkou mě nazvěte a v baladách zostudte moje jméno a můj krach. Pokud vám nestačí ta odplata, třeba mě mučte, zbavte života.	170
KRÁL	Zdá se mi, jako by v tvém slabém hlase moc nadpozemská právě ozvala se. To, co se často jeví nesmyslné, po chvílce rozmyslu se možným stane. Tvůj život cenný je, vždyť vidím v něm všechno, co dělá život životem. Jsi mladá, krásná, moudrá, odvážná, svůj šťastný obraz v tobě štěstí má. Kdo tohle vsadí, buď moc dobře ví, že zvítězí, či jedná v zoufalství. Zkusím tvůj lék, má sladká, a tím spíš, když za mou smrt ty smrtí zaplatíš.	175 180 185
HELENA	Nesplním-li svůj slib v určené lhůtě, bez milosti mě zkraťte na životě. Mou mzdou ať je můj konec na zemi. Když ale uspěju, co dáte mi?	190
KRÁL	Řekni, co chceš!	
HELENA	A mohu spolehnout se?	
KRÁL	Při žezle královském a mojí spáse.	
HELENA	Chci, Sire, abych z vaší ruky směla si vzít, koho si řeknu, za manžela. Samozřejmě že daleka jsem toho volit si muže z rodu královského a tak svým nízkým rodem pošpinit pověst a čest královské rodiny. Muž, jehož chci, je vašim poddaným, vy ho dát smíte, já ho žádat smím.	195 200
KRÁL	Mou ruku na to. Tvé podmínky беру. Svou důvěru ti dávám za důvěru. Jak postupovat, sama určí si, teď všechno na tobě jen závisí. Měl bych se ptát, leccos si ověřit, kdo ale ověřuje, nevěří. Kdo, co, jak, proč teď nechám radši stranou a vítám tě co spásu požehnanou. –	205

(*To attendants*) Give me some help here, ho!
 (*To Helen*) If thou proceed
 As high as word, my deed shall match thy meed. 210
Flourish. Exeunt.

SCENE 2.
ROUSILLON. THE COUNT'S PALACE.

Enter Countess and Clown.

COUNTESS Come on, sir; I shall now put you to the height of
 your breeding.
 CLOWN I will show myself highly fed and lowly taught.
 I know my business is but to the court.
 COUNTESS To the court! Why, what place make you special, 5
 when you put off that with such contempt?
 But to the court!
 CLOWN Truly, madam, if God have lent a man any manners,
 he may easily put it off at court. He that cannot make
 a leg, put off's cap, kiss his hand and say nothing, 10
 has neither leg, hands, lip, nor cap; and indeed
 such a fellow, to say precisely, were not for the
 court. But for me, I have an answer will serve all men.
 COUNTESS Marry, that's a bountiful answer that fits
 all questions. 15
 CLOWN It is like a barber's chair that fits all buttocks,
 the pin-buttock, the quatch-buttock, the brawn-buttock,
 or any buttock.
 COUNTESS Will your answer serve fit to all questions?
 CLOWN As fit as ten groats is for the hand of an attorney, 20
 as your French crown for your taffeta punk, as Tib's
 rush for Tom's forefinger, as a pancake for Shrove
 Tuesday, a morris for May-day, as the nail to his hole,
 the cuckold to his horn, as a scolding queen to
 a wrangling knave, as the nun's lip to the friar's 25
 mouth, nay, as the pudding to his skin.
 COUNTESS Have you, I say, an answer of such fitness for all
 questions?
 CLOWN From below your duke to beneath your constable, it
 will fit any question. 30

(*K sloužícím*) Pomozte mi!
 (*K Heleně*) Když ty mi vrátíš zdraví,
 král dá ti muže, který je ten pravý. 210
Fanfára. Odejdou.

SCÉNA 2.
ROUSILLON. V HRABĚCÍM PALÁCI.

Vystoupí Hraběnka a Šašek.

HRABĚNKA Pojď sem. Teď ti dám úkol, při kterém se budeš
 moct blýsknout svými schopnostmi.
 ŠAŠEK Což o to! Já se blýskám rád. Ale moje schopnosti
 stačí leda tak na královský dvůr.
 HRABĚNKA Leda tak na královský dvůr? Královský dvůr ti 5
 připadá jako něco podřadného? Prý leda tak
 na královský dvůr!
 ŠAŠEK No vážně, madam, u dvora jsou skutečné schopnosti
 na obtíž. Tam stačí umět sekat poklony, smekat 10
 a mluvit o ničem. Kdo to neumí, tomu překáží
 páteř, chybí čepice a přebývá rozum, a takový člověk,
 upřímně řečeno, je u dvora prostě vyřízený. Jenže
 mně stačí jediná odpověď, a tou obsloužím všechny.
 HRABĚNKA To je asi náramná odpověď, že se hodí na všechny
 otázky. 15
 ŠAŠEK Je jako židle u holiče, která se taky hodí pro každý
 zadek, ať je to zadek vyzáblý, tučný, svalnatý či
 jakýkoli.
 HRABĚNKA Ať se ptá, kdo chce, co chce, ta odpověď vždycky sedí?
 ŠAŠEK Sedne jako prdel na hrnec, jako úplatek 20
 do kapsy právníka, jako pleš na hlavu zhýralce,
 jako prstýnek z trávy na prsteník staré Máry,
 jako pivo po obědě, jako knoflík do dírky,
 jako paroháči paroží a manželovi pantofel,
 jako jeptišce mnich a zbožnému hřích, 25
 jako praseti drbání a párku střívko.
 HRABĚNKA Ty mi chceš tvrdit, že tvá odpověď je šitá na míru
 každé otázce?
 ŠAŠEK Ať je to pán nebo kmán, moje odpověď každého
 uspokojí. 30

- COUNTESS It must be an answer of most monstrous size that must fit all demands.
- CLOWN But a trifle neither, in good faith, if the learned should speak truth of it. Here it is, and all that belongs to't. Ask me if I am a courtier; it shall do you no harm to learn. 35
- COUNTESS To be young again, if we could, I will be a fool in question, hoping to be the wiser by your answer. I pray you, sir, are you a courtier?
- CLOWN O Lord, sir! There's a simple putting off. More, more, a hundred of them. 40
- COUNTESS Sir, I am a poor friend of yours, that loves you.
- CLOWN O Lord, sir! Thick, thick, spare not me.
- COUNTESS I think, sir, you can eat none of this homely meat.
- CLOWN O Lord, sir! Nay, put me to't, I warrant you. 45
- COUNTESS You were lately whipped, sir, as I think.
- CLOWN O Lord, sir! Spare not me.
- COUNTESS Do you cry, 'O Lord, sir!' at your whipping, and 'spare not me?' Indeed your 'O Lord, sir!' is very sequent to your whipping; you would answer very well to a whipping, if you were but bound to't.
- CLOWN I ne'er had worse luck in my life in my 'O Lord, sir!' I see things may serve long, but not serve ever.
- COUNTESS I play the noble housewife with the time To entertain't so merrily with a fool. 55
- CLOWN O Lord, sir! Why, there't serves well again.
- COUNTESS An end, sir; to your business. Give Helen this, And urge her to a present answer back. Commend me to my kinsmen and my son. This is not much. 60
- CLOWN Not much commendation to them.
- COUNTESS Not much employment for you. You understand me?
- CLOWN Most fruitfully. I am there before my legs.
- COUNTESS Haste you again.
Exeunt severally.

- HRABĚNKA To musí mít zvlášť monstrózní stříh, když pojme tolik tazatelů.
- ŠAŠEK Upřímně řečeno, pro znalce je to maličkost. Předvedu s veškerým příslušenstvím. Zkuste se mě ptát jako královského úředníka a já vás poučím. Ono vám neuškodí něčemu se přiučít. 35
- HRABĚNKA No dobře. Vráťím se do bláhového dětství a budu předpokládat, že na svou hloupou otázku dostanu chytrou odpověď. Prosím vás, pane, vy jste úředník?
- ŠAŠEK Uvidíme! To bylo moc snadné. Tak do toho. Stovky40 jich takhle zvládnou.
- HRABĚNKA Vašnosto, jsem na tom zle a potřebuji od vás laskavost.
- ŠAŠEK Uvidíme! A tvrdě do mě. Jen tak dál!
- HRABĚNKA Myslím, že vám moje skromná strava chutnat nebude.
- ŠAŠEK Uvidíme. Dejte mi ještě kousek! 45
- HRABĚNKA Myslím, že jste už dlouho nedostal napráskáno.
- ŠAŠEK Uvidíme. Jen tak dál!
- HRABĚNKA Voláte: „Uvidíme!“ a „Jen tak dál!“, když jde o to vás spráskat? No dobře, pane. Spráskáme vás jen tak a dál uvidíme, co na to řeknete. 50
- ŠAŠEK Taková směla! Takhle špatně jsem s „Uvidíme!“ ještě nikdy nedopad. Jak vidno, leccos člověku dobře slouží dlouho, ale ne navěky.
- HRABĚNKA Opravdu báječně si krátím čas, vyvádím s bláznem samé hlouposti. 55
- ŠAŠEK To teprv uvidíme! Sláva! Už to zas funguje!
- HRABĚNKA Tak dost! A k věci. List dej Heleně! A řekni jí, ať rychle odpoví. Pozdravuj všechny od nás, hlavně syna. Snad toho není moc. 60
- ŠAŠEK Těch pozdravů že není moc?
- HRABĚNKA Práce pro tebe není moc. Pokud jde o mě.
- ŠAŠEK Chcete říct, že s vámi nebudu mít moc práce?
- HRABĚNKA Prosím tě, vypadni!
Odejdou každý na jinou stranu.

SCENE 3.

PARIS. THE KING'S PALACE.

Enter Bertram, Lafeu, and Parolles.

- LAFEU They say miracles are past; and we have our philosophical persons, to make modern and familiar, things supernatural and causeless. Hence is it that we make trifles of terrors, ensconcing ourselves into seeming knowledge, when we should submit ourselves to an unknown fear. 5
- PAROLLES Why, 'tis the rarest argument of wonder that hath shot out in our latter times.
- BERTRAM And so 'tis.
- LAFEU To be relinquish'd of the artists – 10
- PAROLLES So I say – both of Galen and Paracelsus.
- LAFEU Of all the learned and authentic fellows –
- PAROLLES Right; so I say.
- LAFEU That gave him out incurable –
- PAROLLES Why, there 'tis; so say I too. 15
- LAFEU Not to be helped –
- PAROLLES Right; as 'twere, a man assured of a –
- LAFEU Uncertain life, and sure death.
- PAROLLES Just, you say well; so would I have said.
- LAFEU I may truly say, it is a novelty to the world. 20
- PAROLLES It is, indeed; if you will have it in showing, you shall read it in – what do you call there?
- LAFEU *(Reads)*
'A showing of a heavenly effect in an earthly actor.'
- PAROLLES That's it; I would have said the very same.
- LAFEU Why, your dolphin is not lustier; 'fore me, I speak 25
in respect –
- PAROLLES Nay, 'tis strange, 'tis very strange, that is the brief and the tedious of it; and he's of a most facinorous spirit that will not acknowledge it to be the –
- LAFEU Very hand of heaven. 30
- PAROLLES Ay, so I say.
- LAFEU In a most weak –

SCÉNA 3.

PAŘÍŽ. V KRÁLOVSKÉM PALÁCI.

Vystoupí Bertram, Lajar a Esperanto.

- LAJAR A to prý se už zázraky nedějí! Na to potřebujeme odborníky, aby nám vysvětlili, že věci nadpřirozené a nevysvětlitelné jsou de facto jen něco běžného a normálního. Z děsů a hrůz děláme prkotiny a radši se schováváme za takzvanou vědu, než bychom se vystavili strachu z neznáma. 5
- ESPERANTO Pravda je, že podobný zázrak svět už dlouho nezažil.
- BERTRAM To ne.
- LAJAR Největší kapacity to vzdaly – 10
- ESPERANTO No právě. Galénisti i paracelsisti –
- LAJAR Profesori a celá kolegia –
- ESPERANTO Že jo!
- LAJAR Odepsali ho –
- ESPERANTO Jasně! 15
- LAJAR – jako nevléčitelný případ –
- ESPERANTO Správně! Že už je s ním –
- LAJAR Konec a utrum.
- ESPERANTO Tak! Moje řeč!
- LAJAR Nic takového se snad ještě nikdy nikde nestalo. 20
- ESPERANTO Taky si myslím. Však už o tom složili baladu. Jak že to je?
- LAJAR *(Čte)*
„Kterak sama boží ruka oživila smrtelníka.“
- ESPERANTO Hezky řečeno! Já sám bych to líp nevyjádřil.
- LAJAR A prý je teď z něho hotový kanec! Myslím to ve vší úctě. 25
- ESPERANTO Zázrak! Učiněný zázrak! Zkrátka a dobře, jen úplný idiot si může myslet, že v tom není –
- LAJAR Boží ruka? 30
- ESPERANTO Jo.
- LAJAR Podaná skrze slabou –

ESPERANTO	– and debile minister, great power, great transcendence, which should, indeed, give us a further use to be made than alone the recovery of the king, as to be –	35
LAFEU	Generally thankful. <i>Enter King, Helena, and Attendants. Lafeu and Parolles retire.</i>	
PAROLLES	I would have said it; you say well. Here comes the king.	
LAFEU	Lustig, as the Dutchman says. I'll like a maid the better, whilst I have a tooth in my head. Why, he's able to lead her a coranto.	40
PAROLLES	Mort du vinaigre! Is not this Helen?	
LAFEU	'Fore God, I think so.	
KING	Go, call before me all the lords in court. <i>Exit attendants.</i>	45
	Sit, my preserver, by thy patient's side; And with this healthful hand, whose banish'd sense Thou hast repeal'd, a second time receive The confirmation of my promised gift, Which but attends thy naming.	50
	<i>Enter three or four lords.</i> Fair maid, send forth thine eye. This youthful parcel Of noble bachelors stand at my bestowing, O'er whom both sovereign power and father's voice I have to use. Thy frank election make; Thou hast power to choose, and they none to forsake.	
HELENA	To each of you one fair and virtuous mistress Fall, when Love please! Marry, to each, but one!	
LAFEU	I'd give bay curtal and his furniture, My mouth no more were broken than these boys', And writ as little beard.	
KING	Peruse them well. Not one of those but had a noble father.	60
HELENA	Gentlemen, Heaven hath through me restored the king to health.	
ALL	We understand it, and thank heaven for you.	
HELENA	I am a simple maid, and therein wealthiest, That I protest I simply am a maid.	65

ESPERANTO	– ubohou pomocnici. Taková moc, taková transcendentální síla, by měla mít i širší využití, než je pouhá náprava králova zdraví, abychom my35 všichni –	
LAJAR	Z toho něco měli. <i>Vystoupí Král, Helena a sloužící. Lajar a Esperanto ustoupí stranou.</i>	
ESPERANTO	Tak jsem to myslel. Moje řeč! Hele, už jde král.	
LAJAR	Je zas jako jura, jak říkají Holanďani. Pokud jde o mě, když zrovna nemám chuť, ženská už mi nic moc neříká. Ale on, jak se zdá, by mohl křepčit celou noc.	40
ESPERANTO	Sacrebleu! Tohle je Helena?	
LAJAR	Bože můj, zdá se, že ano.	
KRÁL	Přiveďte všechny dvorské kavalíry. <i>Odejdou sloužící.</i>	45
	Posaď se vedle svého pacienta a z uzdravené ruky, které jsi vrátila cit, si vezmi, co je stejně už dávno tvoje – dar, jež jsem ti slíbil a který stačí pouze pojmenovat.	50
	<i>Vystoupí tři nebo čtyři kavalíři.</i> Dívej se pozorně. Jsem poručníkem těch mladých pánů a smím poručit jim jako král a rovněž jako otec, koho si vzít. Svobodně vybírej si! Oni tvou volbu respektovat musí.	55
HELENA	Přeji vám všem hezkou a ctnostnou dívku, kterou si najdete. Všem kromě jednoho.	
LAJAR	Koně i s postrojem bych za to dal, abych měl tolik zubů a tak holou bradu jak tihle hoši.	
KRÁL	Pečlivě je prozkoumej. Jsou všichni z dobrých rodin.	60
HELENA	Pánové, nebesa mě vyslala s úkolem vrátit králi zdraví.	
VŠICHNI	Rozumíme a děkujeme Bohu.	
HELENA	Jsem prosté děvče a mé bohatství je pouze v tom, že můžu říct: jsem děvče.	65

	Please it your majesty, I have done already. The blushes in my cheeks thus whisper me, 'We blush that thou shouldst choose; but, be refused, Let the white death sit on thy cheek for ever; 70 We'll ne'er come there again.'	
KING	Make choice; and, see, Who shuns thy love shuns all his love in me.	
HELENA	Now, Dian, from thy altar do I fly, And to imperial Love, that god most high, Do my sighs stream. (<i>To 1. Lord</i>) Sir, will you hear my suit? 75	
1. LORD	And grant it.	
HELENA	Thanks, sir; all the rest is mute.	
LAFEU	I had rather be in this choice than throw ames-ace for my life.	
HELENA	(<i>To 2. Lord</i>) The honour, sir, that flames in your fair eyes, Before I speak, too threateningly replies. 80 Love make your fortunes twenty times above Her that so wishes and her humble love!	
2. LORD	No better, if you please.	
HELENA	My wish receive, Which great Love grant! And so, I take my leave.	
LAFEU	Do all they deny her? An they were sons of mine, 85 I'd have them whipped; or I would send them to the Turk, to make eunuchs of.	
HELENA	(<i>To 3. Lord</i>) Be not afraid that I your hand should take; I'll never do you wrong for your own sake. Blessing upon your vows! And in your bed 90 Find fairer fortune, if you ever wed!	
LAFEU	These boys are boys of ice, they'll none have her. Sure, they are bastards to the English; the French ne'er got 'em.	
HELENA	(<i>To 4. Lord</i>) You are too young, too happy, and too good, To make yourself a son out of my blood.	
4. LORD	Fair one, I think not so.	
LAFEU	There's one grape yet; I am sure thy father drunk wine; but if thou be'st not an ass, I am a youth of fourteen; I have known thee already. 100	

	Veličenstvo, prosím vás, nechme toho. Krev, co mi stoupla do tváří, mi říká, že spaluje mě za mou troufalost. Když ale budu odmítnuta, nikdo 70 se ve mně krve nedořeže.	
KRÁL	Vybírej! Kdo odmítne tě, je můj nepřítel!	
HELENA	Bohyně cudnosti, buď zavržena, před novým bohem klekám na kolena, před láskou. (<i>K 1. kavalírovi</i>) Chceš slyšet mé vyznání? 75	
1. KAVALÍR	Z celého srdce.	
HELENA	Není k dostání.	
LAJAR	Takové námluvy bych si dal líbit. Je to lepší než dostat pěstí mezi oči.	
HELENA	(<i>K 2. kavalírovi</i>) Poctivost, co ti z očí září, mě už předem před otázkou varuje. 80 Proto ti přeji štěstí dvacetkrát větší, než já bych ti kdy mohla dát.	
2. KAVALÍR	Mně stačí málo.	
HELENA	Jako by se stalo. Z mála by asi mnoho nezůstalo.	
LAJAR	Copak ji nikdo nechce? Já bych jim nařezal, 85 kdybych byl jejich táta. Nebo bych je nechal vykastrovat a poslal Turkovi do harému.	
HELENA	(<i>K 3. kavalírovi</i>) Neboj se, že bych ublížit ti chtěla tím, že bych si tě vzala za manžela. A jestli se kdy oženíš, dej Bože, 90 ať hezčí, než jsem já, ti hřeje lože!	
LAJAR	Ti kluci jsou snad z ledu. Žádný ji nechce. To budou jistě nějakí angličtí podvratáci, protože čistokrevný Francouz by se takhle nechoval.	
HELENA	(<i>K 4. kavalírovi</i>) Jsi příliš mladý, hezký, chytrý, vlídný, 95 než abys měl s neurozenou syny.	
4. KAVALÍR	Ne, krásko, to mi nevádí.	
LAJAR	A zbývá poslední. Toho znám. Jeho tátovi sice v žilách koloval moc vzácný mok, ale ať se propadnu, jestli jeho synek není bluma na kvadrát. 100	

HELENA	<i>(To Bertram)</i> I dare not say I take you; but I give Me and my service, ever whilst I live, Into your guiding power. This is the man.	
KING	Why, then, young Bertram, take her; she's thy wife.	
BERTRAM	My wife, my liege! I shall beseech your highness, In such a business give me leave to use The help of mine own eyes.	105
KING	Know'st thou not, Bertram, What she has done for me?	
BERTRAM	Yes, my good lord; But never hope to know why I should marry her.	
KING	Thou know'st she has raised me from my sickly bed.	110
BERTRAM	But follows it, my lord, to bring me down Must answer for your raising? I know her well: She had her breeding at my father's charge. A poor physician's daughter my wife! Disdain Rather corrupt me ever!	115
KING	'Tis only title thou disdain'st in her, the which I can build up. Strange is it that our bloods, Of colour, weight, and heat, pour'd all together, Would quite confound distinction, yet stand off In differences so mighty. If she be All that is virtuous, save what thou dislikest, A poor physician's daughter, thou dislikest Of virtue for the name. But do not so. From lowest place when virtuous things proceed, The place is dignified by the doer's deed. Where great additions swell's, and virtue none, It is a dropsied honour. Good alone Is good without a name. Vileness is so: The property by what it is should go, Not by the title. She is young, wise, fair; In these to nature she's immediate heir, And these breed honour; that is honour's scorn, Which challenges itself as honour's born And is not like the sire. Honours thrive, When rather from our acts we them derive Than our foregoers. The mere word's a slave Debosh'd on every tomb, on every grave A lying trophy, and as oft is dumb Where dust and damn'd oblivion is the tomb Of honour'd bones indeed. What should be said?	120 125 130 135 140

HELENA	<i>(K Bertramovi)</i> Netroufám si vám říct, že volím vás, jen vydávám se vám teď napospas. Čiňte se mnou, co chcete. To je on.	
KRÁL	Tak, Bertrame, ber! To je tvoje žena!	
BERTRAM	Má žena! Výsosti, buďte tak laskav a dopřejte mi, abych v těchhle věcech se řídil vlastním zrakem.	105
KRÁL	Bertrame, nevíš, co pro mě udělala?	
BERTRAM	Vím. Však nevím, proč bych já si ji měl brát.	
KRÁL	Protože mě vytáhla z hrobu, chlapče.	110
BERTRAM	Že vás vytáhla z hrobu! Kvůli tomu se já mám zahrabat? Ne! Znám ji dobře! Ta příživnice vyrůstala u nás. Já že bych si vzal dceru doktora? To raději mě navždy zavrhněte!	115
KRÁL	Vadí ti jedině, že nemá titul. To napravím. Krev mou či svou či její od sebe nerozeznáš. Mají stejnou barvu i váhu. Není potom divné, že krev tak strašně lidi rozděluje? Jestli až na to, že je něčí dcerou, má všechny ctnosti, ty ji zavrheš jen kvůli jménu otce? To snad ne! I z nejubožejšího stavu se svým činem člověk k poctám povznese. A kdo se bez zásluhy vypíná, pak jeho pověst je jen bublina, co brzy praskne. Dobro dobré je, zlo zlé. Co na tom, jak se jmenuje. Jde o podstatu. To, že tahle žena je moudrostí a krásou obdařena, ji šlechtí. Ale pokud dvořani se šlechtickými glejty ohání, tak chovají se jako lůza. Čin, jen ten člověka dělá vznešeným, ne původ. Slovo samo o sobě slouží jak lživý nápis na hrobě, falešná sláva. Přitom často němě se zapomenutá pod prachem země ukrývá pravá ctnost. Zkrátka, když snad	120 125 130 135 140

	If thou canst like this creature as a maid, I can create the rest. Virtue and she Is her own dower; honour and wealth from me.	
BERTRAM	I cannot love her, nor will strive to do't.	
KING	Thou wrong'st thyself, if thou shouldst strive to choose.	
HELENA	That you are well restored, my lord, I'm glad. Let the rest go.	
KING	My honour's at the stake; which to defeat, I must produce my power. Here, take her hand, Proud scornful boy, unworthy this good gift; 150 That dost in vile misprision shackle up My love and her desert; that canst not dream, We, poisoning us in her defective scale, Shall weigh thee to the beam; that wilt not know, It is in us to plant thine honour where 155 We please to have it grow. Cheque thy contempt; Obey our will, which travails in thy good; Believe not thy disdain, but presently Do thine own fortunes that obedient right Which both thy duty owes and our power claims; 160 Or I will throw thee from my care for ever Into the staggers and the careless lapse Of youth and ignorance; both my revenge and hate Loosing upon thee, in the name of justice, Without all terms of pity. Speak; thine answer. 165	
BERTRAM	Pardon, my gracious lord; for I submit My fancy to your eyes. When I consider What great creation and what dole of honour Flies where you bid it, I find that she, which late Was in my nobler thoughts most base, is now 170 The praised of the king; who, so ennobled, Is as 'twere born so.	
KING	Take her by the hand, And tell her she is thine; to whom I promise A counterpoise, if not to thy estate A balance more replete.	
BERTRAM	I take her hand. 175	
KING	Good fortune and the favour of the king Smile upon this contract; whose ceremony Shall seem expedient on the now-born brief, And be perform'd tonight. The solemn feast	

	jen pro ni samu můžeš ji mít rád, vem si ji. Krásu a ctnost dá ti věnem, já obdařím ji bohatstvím a jménem.	
BERTRAM	Nemůžu ji mít rád, a ani nechci.	
KRÁL	Tvé chtění nezmění nic na té věci. 145	
HELENA	Jsem ráda, Sire, že jste uzdraven, ostatní nechme být.	
KRÁL	V sázce je moje čest, a proto musím teď jednat po zlém. Zde je ruka! Ber! Ty drzý fracku, nezasloužíš si 150 tak vzácný dar. Pohrdáš mojí láskou? Jejími zásluhami? Pochop, jak se váha na tvé straně vychýlí, když já svou vahou postavím se za ni. Já rozhoduju, kam tě zasadím, 155 abys nám vyrost. Polkni svoji pýchu! Ve vlastním zájmu podrob se mé vůli! Potlač svou nadutost a poslechni mě, pak uvidíš, jak velká odměna tě čeká, splníš-li svou povinnost. 160 Jinak tě vyhodím a ponechám napospas vlastní zbedněnosti a moje nenávisť a pomsta budou tě bez milosti stíhat – jménem práva. Tak mluv! Jaká je tvoje odpověď? 165	
BERTRAM	Omlouvám se a zcela podrobuji své city vaší vůli. Uvážím-li, že kde vy rozkážete, tam se rodí čest, láska, velikost, pak vidím, že tu, kterou jsem měl za nejsprostší holku, králova chvála zušlechtila tak, že je jak urozená.	170
KRÁL	Vem ji za ruku a řekni jí, že si ji bereš. Věno, které jí dám, váš svazek učiní více než rovnoprávným.	
BERTRAM	Dej mi ruku. 175	
KRÁL	Šťěstí ať tomu svazku přeje tak, jako mu přeje král. A stejně rychle, jako se narodil, ho zpečetíme ještě dnes rychlým sňatkem. Oslavy	

	Shall more attend upon the coming space, Expecting absent friends. As thou lovest her, Thy love's to me religious; else, does err. <i>Exeunt all but Lafeu, and Parolles.</i>	180
LAFEU	Do you hear, monsieur? A word with you.	
PAROLLES	Your pleasure, sir?	
LAFEU	Your lord and master did well to make his recantation.	
PAROLLES	Recantation! My lord! My master!	
LAFEU	Ay; is it not a language I speak?	
PAROLLES	A most harsh one, and not to be understood without bloody succeeding. My master!	
LAFEU	Are you companion to the Count Rousillon?	190
PAROLLES	To any count, to all counts, to what is man.	
LAFEU	To what is count's man; count's master is of another style.	
PAROLLES	You are too old, sir; let it satisfy you, you are too old.	195
LAFEU	I must tell thee, sirrah, I write man; to which title age cannot bring thee.	
PAROLLES	What I dare too well do, I dare not do.	
LAFEU	I did think thee, for two ordinaries, to be a pretty wise fellow; thou didst make tolerable vent of thy travel; it might pass. Yet the scarfs and the bannerets about thee did manifoldly dissuade me from believing thee a vessel of too great a burthen. I have now found thee; when I lose thee again, I care not. Yet art thou good for nothing but taking up; and that thou't scarce worth.	200 205
PAROLLES	Hadst thou not the privilege of antiquity upon thee, –	
LAFEU	Do not plunge thyself too far in anger, lest thou hasten thy trial; which if – Lord have mercy on thee for a hen! So, my good window of lattice, fare thee well; thy casement I need not open, for I look through thee. Give me thy hand.	210
PAROLLES	My lord, you give me most egregious indignity.	
LAFEU	Ay, with all my heart; and thou art worthy of it.	
PAROLLES	I have not, my lord, deserved it.	215

	uchystáme, až se nám z války vrátí přítel. Miluj ji! Král o to žádá. Zradíš-li ji, pak je to velezrada. <i>Odejdou všichni kromě Esperanta a Lajara.</i>	180
LAJAR	Monsieur, haló! Na slovíčko.	
ESPERANTO	Jak račte.	
LAJAR	Tvůj pán a velitel udělal moc dobře, že se poddal.	185
ESPERANTO	Že se poddal? Můj pán? Můj velitel?	
LAJAR	Ano! Snad to říkám dost jasně.	
ESPERANTO	Jasně je leda to, že za takové řeči by vám někdo mohl šeredně ublížit. Můj velitel!	
LAJAR	Patíš přece k hraběti rousillonskému, nebo ne?	190
ESPERANTO	Patřím k té nejlepší společnosti. A hrabě k ní patří.	
LAJAR	Hrabě k ní patří, ale ty patříš hraběti a sloužíš mu. V tom je rozdíl!	
ESPERANTO	Mně slouží zdraví, zato vy už máte na kahánku, starý pane. V tom je taky rozdíl.	195
LAJAR	Až na to, že i přes svoje stáří jsem ještě chlap. Na rozdíl od tebe.	
ESPERANTO	Ukázal bych ti, jaký jsem chlap, kdyby mezi námi nebyl ten rozdíl.	
LAJAR	Když jsi mluvil při jídle o svých zážitcích z cest, říkal jsem si, že jsi sice zašel dost daleko, ale ještě ti to prošlo. Zato teď tvoje drzost zašla mnohem dál a překročila všechny meze. Jenže já jsem zas dalek toho, abych ztrácel nervy pro takového opentleného obejdu, kterého raději obejdu, než abych si s ním špinil ruce.	200 205
ESPERANTO	Kdybys nebyl památkově chráněný, dědku, já bych tě –	
LAJAR	Zadrž a nekoleduj si o malér. Mohl bych tě dát k soudu, ale – Pánbůh s tebou, ty slepičí peroutko. Není třeba, aby sis na mě otevíral ústa. Už jsem tě prokouk a vidím ti až do žaludku. Podej mi ruku.	210
ESPERANTO	Milostpane, vy jste mě tak nádherně urazil.	
LAJAR	S největším potěšením. Však si to zasloužíš.	
ESPERANTO	Ani v nejmenším, vzácný pane.	215

- LAFEU Yes, good faith, every dram of it; and I will not bate thee a scruple.
- PAROLLES Well, I shall be wiser.
- LAFEU Even as soon as thou canst, for thou hast to pull at a smack o' the contrary. If ever thou be'st bound in thy scarf and beaten, thou shalt find what it is to be proud of thy bondage. I have a desire to hold my acquaintance with thee, or rather my knowledge, that I may say in the default, he is a man I know. 220
- PAROLLES My lord, you do me most insupportable vexation. 225
- LAFEU I would it were hell-pains for thy sake, and my poor doing eternal; for doing I am past, as I will by thee, in what motion age will give me leave.
- Exit.*
- PAROLLES Well, thou hast a son shall take this disgrace off me; scurvy, old, filthy, scurvy lord! Well, I must be patient; there is no fettering of authority. I'll beat him, by my life, if I can meet him with any convenience, an he were double and double a lord. I'll have no more pity of his age than I would of – I'll beat him, an if I could but meet him again. 230 235
- Re-enter Lafeu.*
- LAFEU Sirrah, your lord and master's married; there's news for you; you have a new mistress.
- PAROLLES I most unfeignedly beseech your lordship to make some reservation of your wrongs. He is my good lord; whom I serve above is my master. 240
- LAFEU Who? God?
- PAROLLES Ay, sir.
- LAFEU The devil it is that's thy master. Why dost thou garter up thy arms o' this fashion? Dost make hose of sleeves? Do other servants so? Thou wert best set thy lower part where thy nose stands. By mine honour, if I were but two hours younger, I'd beat thee. Methinks, thou art a general offence, and every man should beat thee. I think thou wast created for men to breathe themselves upon thee. 245 250
- PAROLLES This is hard and undeserved measure, my lord.
- LAFEU Go to, sir; you were beaten in Italy for picking a kernel out of a pomegranate; you are a vagabond and no true

- LAJAR Ale ano, zasloužíš! Ve všem všudy, a neslevím ani o chlup.
- ESPERANTO Já se polepším.
- LAJAR Už aby to bylo, protože máš co napravovat. Buď pyšný na svou šerpu, protože až tě na ní jednou budou všet, budeš si moct říct: „Věší mě za mé zásluhy.“ Budu si na tebe dávat pozor a nespustím tě z očí, abych mohl v tvé těžké hodině přijít a říct: „Toho člověka jsem znal.“ 220
- ESPERANTO Pane, vy mě skutečně náramně mučíte. 225
- LAJAR Trápím tě jen pro tvé dobro, a když mi to stojí za to. Ale protože mi to už za to nestojí, padám tak rychle, jak mi to mé stáří dovolí.
- Odejde.*
- ESPERANTO Však já se ti pomstím na dětech, dědku mizerná, prašivá, opelichaná! Trpělivost! Na hlavouny je spravedlnost krátká! Ale jestli na něho někdy někde příhodně natrefím, já ho tak zmlátím, i kdyby to byl dvojnásobný lord. Budu brát takový ohled na jeho stáří jako na – ani nevím na co. Ještě jednou ho potkám, a pak něco uvidí. Dostat ho tak pod ruku! 230 235
- Vrátí se Lajar.*
- LAJAR Mládenče, mám pro tebe novinu. Tvůj pán a velitel se oženil a ty máš novou velitelku.
- ESPERANTO Buďte tak laskav, pane, a nesetrvávejte dál ve svých bludech. On je můj společník. Kdežto ten jediný, kterému sloužím, stojí nad námi nade všemi. 240
- LAJAR Kdo? Bůh?
- ESPERANTO Jistě.
- LAJAR Čertu starému sloužíš. Proč jinak bys nosil zbraň tímhle způsobem? A měl nohavice místo rukávů? Chodí snad takhle vymódění jiní sloužící? Patřilo by se, abys místo hlavy nosil na krku zadek. Na mou duši, já být o dvě hodiny mladší, tak tě zmydlím, co se do tebe vejde. Budiš veřejně pohoršení, a proto by tě měl každý na setkání mlátit, aby se veřejnost udržovala v tělesné kondici. 245 250
- ESPERANTO Myslím, že by to bylo tvrdé a nespravedlivé opatření.
- LAJAR Nesmysl! Co vím, v Itálii tě zmrskali, když tě nachytali na švestkách. Jsi vandrák, a žádný cestovatel!

- traveller. You are more saucy with lords and honourable personages than the commission of your birth and virtue gives you heraldry. You are not worth another word, else I'd call you knave. I leave you. 255
Exit.
- PAROLLES Good, very good; it is so then. Good, very good; let it be concealed awhile.
Re-enter Bertram.
- BERTRAM Undone, and forfeited to cares for ever! 260
- PAROLLES What's the matter, sweet-heart?
- BERTRAM Although before the solemn priest I have sworn, I will not bed her.
- PAROLLES What, what, sweet-heart?
- BERTRAM O my Parolles, they have married me! 265
 I'll to the Tuscan wars, and never bed her.
- PAROLLES France is a dog-hole, and it no more merits
 The tread of a man's foot; to the wars!
- BERTRAM There's letters from my mother; what the import is, I know not yet. 270
- PAROLLES Ay, that would be known. To the wars, my boy, to the wars!
 He wears his honour in a box unseen,
 That hugs his kicky-wicky here at home,
 Spending his manly marrow in her arms, 275
 Which should sustain the bound and high curvet
 Of Mars's fiery steed. To other regions
 France is a stable; we that dwell in't jades;
 Therefore, to the war!
- BERTRAM It shall be so. I'll send her to my house, 280
 Acquaint my mother with my hate to her,
 And wherefore I am fled; write to the king
 That which I durst not speak; his present gift
 Shall furnish me to those Italian fields,
 Where noble fellows strike. War is no strife 285
 To the dark house and the detested wife.
- PAROLLES Will this capriccio hold in thee, art sure?
- BERTRAM Go with me to my chamber, and advise me.
 I'll send her straight away. Tomorrow
 I'll to the wars, she to her single sorrow. 290

- Pleteš se drže mezi džentlmeny a vznešenou společností, ale nemáš na to ani původ, ani zásluhy. 255
 Jsi mizera, a to je poslední slovo, které s tebou ztrácím. Odcházím.
Odejde.
- ESPERANTO No dobře, klidně, správně. Počkáme si, počkáme. Však ono se ještě uvidí.
Vrátí se Bertram.
- BERTRAM Z toho se nikdy nevzpamatuju! 260
- ESPERANTO Stalo se něco, drahý?
- BERTRAM I když jsem jí dal před knězem svůj slib, do postele k ní nikdy nevlezu.
- ESPERANTO Copak je, copak, příteli?
- BERTRAM Esperanto, oni mě oženili! 265
 Chci do války, a ne s ní do postele!
- ESPERANTO Tak půjdem do války. Tady chcíp pes. Francie pro nás dva není dost dobrá.
- BERTRAM Přišly mi nějaké dopisy od matky. Ještě jsem je ani nečetl. 270
- ESPERANTO To může počkat. Teď jdem do války. Do války, chlapče!
 Kdo doma se ženou se šmajchluje,
 pověsil navždy svou čest na hřebík,
 když marnotratně v jejím objetí 275
 ztrácí svou mužnost, místo aby cválal
 na koni do boje. Pryč z Francie!
 Tady jsme zavření jak v maštali.
 Jede se válčit!
- BERTRAM Pojedeme. Ji pošlu roynou domů, 280
 matce vysvětlím, proč jsem utekl
 a jak Helenu nenávidím. Králi
 napíšu. Bojím se s ním mluvit. Jeho
 dárek mě žene do Itálie,
 do čestné války. Radši zemřu tam, 285
 než abych žil s tou, kterou pohrdám.
- ESPERANTO Jen jestli ti tvá kuráž vydrží!
- BERTRAM Pojď se mnou, Esperanto. Poradíš mi.
 Pošlu ji pryč. Ať samotná se trápí.
 Já zítra jedu válčit mezi chlapy. 290

PAROLLES Why, these balls bound; there's noise in it. 'Tis hard:
A young man married is a man that's marr'd.
Therefore away, and leave her bravely; go.
The king has done you wrong; but, hush, 'tis so.
Exeunt.

SCENE 4.

PARIS. THE KING'S PALACE.

Vystoupí Helena and Clown.

HELENA My mother greets me kindly; is she well?
CLOWN She is not well; but yet she has her health;
she's very merry; but yet she is not well. But
thanks be given, she's very well and wants
nothing i', the world; but yet she is not well. 5
HELENA If she be very well, what does she ail, that
she's not very well?
CLOWN Truly, she's very well indeed, but for two things.
HELENA What two things?
CLOWN One, that she's not in heaven, whither God send 10
her quickly! The other that she's in earth,
from whence God send her quickly!
Enter Parolles.
PAROLLES Bless you, my fortunate lady!
HELENA I hope, sir, I have your good will to have mine own
good fortunes. 15
PAROLLES You had my prayers to lead them on; and to keep
them on, have them still. *(To Clown)* O, my knave,
how does my old lady?
CLOWN So that you had her wrinkles and I her money,
I would she did as you say. 20
PAROLLES Why, I say nothing.
CLOWN Marry, you are the wiser man; for many a man's
tongue shakes out his master's undoing. To say
nothing, to do nothing, to know nothing, and
to have nothing, is to be a great part of your title; 25
which is within a very little of nothing.
PAROLLES Away! Thou'rt a knave.

ESPERANTO Ted' se mi líbíš! Vždyť sám sebe zradí,
kdo kvůli ženě obětuje mládí.
Ji nech a jdi tam, kam tě srdce volá.
Král, mezi námi, z tebe dělá vola.
Odejdou.

SCÉNA 4.

PAŘÍŽ. V KRÁLOVSKÉM PALÁCI.

Vystoupí Helena a Šášek.

HELENA Matka mě pozdravuje? Jak se má?
ŠAŠEK Špatně, i když je jí dobře. Chválabohu,
vede se jí výborně a nic na světě ji netrápí,
kromě toho, že se, bohužel, chudinka, cítí
tak mizerně. 5
HELENA Takže ji asi přece něco trápí, když se jí vede výborně,
ale cítí se mizerně?
ŠAŠEK Nic ji netrápí, kromě dvou věcí.
HELENA Jakých dvou věcí?
ŠAŠEK Že ještě není v nebi, kam kéž ji Pánbůh co nevidět 10
povolá, a že musí být na zemi, odkud kéž ji Pánbůh
co nevidět odvolá.
Vystoupí Esperanto.
ESPERANTO Buďte pozdravena, paní, kéž vám štěstí přeje.
HELENA O mé štěstí se, pane, starat nemusíte.
Já si ho ohlídám. 15
ESPERANTO Hlídejte si ho dobře, aby vám neuteklo.
(K Šaškovi) Co ty tady? Máš pro nás nějaké přáníčko
od staré paní?
ŠAŠEK Tobě přeju všechny její vrásky a sobě všechny její
prachy, jiné přáníčko pro tebe nemám. 20
ESPERANTO Pak radši mlčím.
ŠAŠEK A moudře děláš. Každý sluha by totiž měl držet hubu
a krok. Protože když si pustí hubu na špacír, dostane
přes ni a nedojde nikam. Tudíž jen sluha, který nic neví,
nic neříká, nic nedělá a nic nemá, je nejvíc tím, čím 25
má být – a sice ničím, a jen tak může někam dojít.
ESPERANTO Dej si na mě pozor! Na mě jsi krátký, prevíte!

CLOWN	You should have said, sir, 'Before a knave thou'rt a knave'; that's 'Before me thou'rt a knave'. This had been truth, sir.	30
PAROLLES	Go to, thou art a witty fool; I have found thee.	
CLOWN	Did you find me in yourself, sir? Or were you taught to find me? The search, sir, was profitable; and much fool may you find in you, even to the world's pleasure and the increase of laughter.	35
PAROLLES	A good knave, i' faith, and well fed. Madam, my lord will go away tonight; A very serious business calls on him. The great prerogative and rite of love, Which, as your due, time claims, he does acknowledge; But puts it off to a compell'd restraint; Whose want, and whose delay, is strew'd with sweets, Which they distil now in the curbed time, To make the coming hour o'erflow with joy And pleasure drown the brim.	
HELENA	What's his will else?	45
PAROLLES	That you will take your instant leave o' the king And make this haste as your own good proceeding, Strengthen'd with what apology you think May make it probable need.	
HELENA	What more commands he?	
PAROLLES	That, having this obtain'd, you presently Attend his further pleasure.	50
HELENA	In every thing I wait upon his will.	
PAROLLES	I shall report it so.	
HELENA	I pray you. <i>Exit Parolles.</i> Come, sirrah. <i>Exeunt.</i>	

ŠAŠEK	Správně jsi to řekl, příteli. Jsem na tebe krátký převít. Jako převít mě vysoko převyšuješ. To je teda fakt!	30
ESPERANTO	Fakt je leda to, že jsi hloupý blázen.	
ŠAŠEK	A na to jsi přišel sám, nebo ti to někdo řekl? Protože jestli toho blázna máš ze sebe, najdou ho v tobě i jiní a budeš pro legraci celému světu.	35
ESPERANTO	Jsi přecpaný až k zblití vtipnou kaší. Madam, můj pán dnes večer odjíždí. Má před sebou moc naléhavý úkol. Ví, že vám dluží jistý obřad lásky, kterým váš svazek dojde naplnění. Musí ho ale zatím odložit a ponechat to sladké opojení až do chvíle, kdy rozkoš dozraje, aby vás oba mohla v pravou chvíli nadmíru uspokojit.	40
HELENA	Ještě něco?	45
ESPERANTO	Chce, abyste se rozžehнала s králem, nejlépe ihned, a svůj náhlý odchod objasnila, jak nejměrohodněji to dokážete.	
HELENA	Co dál poroučí?	
ESPERANTO	Abyste, madam, až to učiníte, dál řídila se podle jeho přání.	50
HELENA	Ve všem ho poslechnu.	
ESPERANTO	Vyřídím to.	
HELENA	Prosím vás. <i>Odejde Esperanto.</i> Jdeme. <i>Odejdou.</i>	

SCENE 5.
PARIS. THE KING'S PALACE.

Vystoupí Lafeu and Bertram.

- LAFEU But I hope your lordship thinks not him a soldier.
 BERTRAM Yes, my lord, and of very valiant approof.
 LAFEU You have it from his own deliverance.
 BERTRAM And by other warranted testimony.
 LAFEU Then my dial goes not true; I took this lark 5
 for a bunting.
 BERTRAM I do assure you, my lord, he is very great in knowledge
 and accordingly valiant.
 LAFEU I have then sinned against his experience and
 transgressed against his valour; and my state that 10
 way is dangerous, since I cannot yet find in my heart
 to repent. Here he comes. I pray you, make us friends;
 I will pursue the amity.
Enter Parolles.
 PAROLLES *(To Bertram)* These things shall be done, sir.
 LAFEU Pray you, sir, who's his tailor? 15
 PAROLLES Sir?
 LAFEU O, I know him well. Ay, sir; he, sir, 's a good workman,
 a very good tailor.
 BERTRAM *(Aside to Parolles)* Is she gone to the king?
 PAROLLES She is. 20
 BERTRAM Will she away tonight?
 PAROLLES As you'll have her.
 BERTRAM I have writ my letters, casketed my treasure,
 Given order for our horses; and tonight,
 When I should take possession of the bride, 25
 End ere I do begin.
 LAFEU *(Aside)* A good traveller is something at the latter end
 of a dinner; but one that lies three thirds and uses
 a known truth to pass a thousand nothings with,
 should be once heard and thrice beaten. 30
(Aloud) God save you, captain.
 BERTRAM Is there any unkindness between my lord and you,
 monsieur?

SCÉNA 5.
PAŘÍŽ. V KRÁLOVSKÉM PALÁCI.

Vystoupí Lajar a Bertram.

- LAJAR Snad si, mladý pane, nemyslíte, že je to voják.
 BERTRAM Je voják. A velice odvážný.
 LAJAR To vám řekl on.
 BERTRAM Mám spolehlivé důkazy.
 LAJAR Pak můj kompas špatně ukazuje. 5
 Protože já měl toho lva za zajíce.
 BERTRAM Ujišťuji vás, monsieur, že to je velice zkušený
 a srdnatý voják.
 LAJAR V tom případě jsem jeho zkušenost i srdnatost
 hříšně podcenil a měl bych se za to kát. 10
 Ale ať mě vezme ďas, jestli to někdy udělám.
 Koukněte. Jde sem. Smiřte nás. Rád bych na něm
 našel aspoň něco dobrého.
Vystoupí Esperanto.
 ESPERANTO *(K Bertramovi)* Všechno jsem zařídil, pane.
 LAJAR S dovolením, pane, kdo ho ušil? 15
 ESPERANTO Prosím?
 LAJAR Tenhle model znám. Takovou kreaci dokáže
 ušít jen mistr nad mistry!
 BERTRAM *(Stranou k Esperantovi)* Šla ke králi?
 ESPERANTO Ano. 20
 BERTRAM A dneska odjede?
 ESPERANTO Jak's poručil.
 BERTRAM Dopisy už jsem napsal, věci schystal,
 dal koně ustrojít a ještě dnes,
 kdy z nevěsty jsem měl učinit ženu, 25
 s manželstvím skončím – dřív, než jsem s ním začal.
 LAJAR *(Stranou)* Nemám nic proti Prášilům, kteří si tu a tam
 pro občerstvení jiných něco vymyslí, ale ti, kteří vám
 s jednou pravdou podstrčí tři nehorázné lži,
 si zaslouží jednou vyslechnout a třikrát napráskat.30
(Nablas) Zdravíčko, kapitáne.
 BERTRAM Doufám, monsieur, že mezi vámi a tímto pánem není
 nějaká neshoda?

PAROLLES	I know not how I have deserved to run into my lord's displeasure.	35
LAFEU	You have made shift to run into 't, boots and spurs and all, like him that leaped into the custard; and out of it you'll run again, rather than suffer question for your residence.	
BERTRAM	It may be you have mistaken him, my lord.	40
LAFEU	And shall do so ever, though I took him at 's prayers. Fare you well, my lord; and believe this of me, there can be no kernel in this light nut; the soul of this man is his clothes. Trust him not in matter of heavy consequence; I have kept of them tame, and know ⁴⁵ their natures. – Farewell, monsieur. I have spoken better of you than you have or will to deserve at my hand; but we must do good against evil.	
	<i>Exit.</i>	
PAROLLES	An idle lord. I swear.	
BERTRAM	I think not so.	
PAROLLES	Why, do you not know him?	50
BERTRAM	Yes, I do know him well, and common speech Gives him a worthy pass. Here comes my clog.	
	<i>Enter Helena.</i>	
HELENA	I have, sir, as I was commanded from you, Spoke with the king and have procured his leave For present parting; only he desires Some private speech with you.	55
BERTRAM	I shall obey his will. You must not marvel, Helen, at my course, Which holds not colour with the time, nor does The ministration and required office On my particular. Prepared I was not For such a business; therefore am I found So much unsettled. This drives me to entreat you That presently you take our way for home; And rather muse than ask why I entreat you, For my respects are better than they seem And my appointments have in them a need Greater than shows itself at the first view To you that know them not. This to my mother. (<i>Giving a letter</i>) 'Twill be two days ere I shall see you, so I leave you to your wisdom.	60 65

ESPERANTO	Nevím o ničem, kvůli čemu bych měl upadnout v pánovu nelibost.	35
LAJAR	Tys v ni neupad, tys do ní spad až po uši. Tys do ní zahučel jak šašek do kádě, když si z něj na jarmarku někdo vystřelí. Ale radím ti dobře. Neptej se proč a nač a padej pryč, než bude pozdě!	
BERTRAM	A nepletete si ho s někým?	40
LAJAR	Takový druhý se nenajde, a ani nevím, proč by ho kdo hledal. Mějte se dobře, mladý pane. Jedno mi ale věřte. Tenhle ořech je uvnitř dutý. Jeho pravé já je jenom to, co má na sobě. Nevěřte mu. V nouzi vás nechá na holičkách. Od takových radši pryč! – Sbohem, monsieur. Mluvil jsem o vás laskavěji, než si zasloužíte, ale jak se říká, je třeba oplácet zlo dobrem.	45
	<i>Odejde.</i>	
ESPERANTO	Bláznivý dědek.	
BERTRAM	To bych neřekl.	
ESPERANTO	Jak to že ne? Ty ho snad neznáš?	50
BERTRAM	Znám ho moc dobře. Každý ví, že je to poctivý muž. Má kláda přichází. <i>Vystoupí Helena.</i>	
HELENA	Jak poručil jste, pane, právě jsem mluvila s králem a mám svolení hned odjet. Vás ale zve Jeho Výsost k soukromé audienci.	55
BERTRAM	Půjdu za ním. Heleno, nezlob se, že nejednám, jak by si tato chvíle žádala a jak mi velí povinnosti dané mým stavem. Přišlo to vše příliš náhle. Nebyl jsem připraven, a proto musím se s tím dřív vyrovnat. Takže tě prosím, teď rychle odjed' domů. Neptej se na důvody. Jen to ti o nich řeknu, že pádnější jsou, než se ti snad zdá, a pověření, které mám, je mnohem závažnější, než bys ty mohla tušit, když o něm nevíš. To je pro matku. (<i>Dá jí dopis</i>) Za dva dny budu zpátky. Do té doby dělej, co umíš.	60 65

HELENA	Sir, I can nothing say, But that I am your most obedient servant.	70
BERTRAM	Come, come, no more of that.	
HELENA	And ever shall With true observance seek to eke out that Wherein toward me my homely stars have fail'd To equal my great fortune.	
BERTRAM	Let that go. My haste is very great. Farewell; hie home.	75
HELENA	Pray, sir, your pardon.	
BERTRAM	Well, what would you say?	
HELENA	I am not worthy of the wealth I owe, Nor dare I say 'tis mine, and yet it is; But, like a timorous thief, most fain would steal What law does vouch mine own.	80
BERTRAM	What would you have?	
HELENA	Something; and scarce so much; nothing, indeed. I would not tell you what I would, my lord. Faith yes: Strangers and foes do sunder, and not kiss.	85
BERTRAM	I pray you, stay not, but in haste to horse.	
HELENA	I shall not break your bidding, good my lord. Where are my other men? Monsieur, farewell. <i>Exit.</i>	
BERTRAM	Go thou toward home; where I will never come Whilst I can shake my sword or hear the drum. Away, and for our flight.	90
PAROLLES	Bravely, coraggio! <i>Exeunt.</i>	

HELENA	Mohu říct jen to, že vám vždy, pane, budu věrně sloužit.	70
BERTRAM	No dobře. Dost už toho.	
HELENA	Snažit se, abych svou oddaností k vám, já bídlná, si vysloužila štěstí, bohatství, na které nemám právo.	
BERTRAM	Nevadí. Už musím odjet. Sbohem. Vrať se domů.	75
HELENA	Můj pane, s prominutím.	
BERTRAM	Co chceš ještě?	
HELENA	Nezasloužím si bohatství, jež mám, ani si netroufám říct, že je moje. A přece bych si ráda ukradla to, co mi právem patří.	80
BERTRAM	Co chceš ukrást?	
HELENA	Něco, jen pouhou drobnost, vlastně nic. Bojím se vám říct, co to je. A přece. Řeknu to takhle: Jen cizí odcházejí bez polibku.	85
BERTRAM	Prosím tě, jdi už. Odjed'. Honem! Pryč!	
HELENA	Jak poroučíte, pane. Kde jsou všichni, co jedou se mnou? Monsieur, buďte zdrav! <i>Odejde.</i>	
BERTRAM	Běž domů, ale mě se nedočkáš, dokud mě do války zve polní marš. Vzhůru do boje!	90
ESPERANTO	Hurá! Kupředu! <i>Odejdou.</i>	